

การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองในกองทัพบก เรือ อากาศ ของ พ.อ. หลวงพิบูลสงคราม
ก่อนขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ภายหลังจากที่หลวงพิบูลฯ ได้ปราบปรามกบฏบวรเดช เป็นผลสำเร็จและได้รับการ
เจื้อนยศเป็นพันเอก ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในวันที่ ๑๕
กันยายน ๒๔๙๗ แล้ว ทำให้อำนาจทางการเมืองของหลวงพิบูลสงครามก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ
เพราะในฐานะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม การปฏิบัติงานในหน้าที่จึงไม่จำกัด
อยู่ในวงราชการกองทัพบกเท่านั้น แต่กว้างขวางคลุมไปถึงกิจการของทัพเรือ และกรมอากาศยาน
ด้วย ดังนั้น ในวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๘ พ.อ.หลวงพิบูลฯ ก็ได้รับพระราชทานยศพิเศษเป็น
นาวาเอก และต่อมาในวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๔๙๘ ก็ได้รับพระราชทานยศเป็นนาวาอากาศเอก
นับเป็นนายทหารคนแรกภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ได้รับพระราชทานยศทหารทั้ง
สามเหล่าทัพพร้อมกัน การดำรงตำแหน่งที่สำคัญในกองทัพบก เรือ อากาศ ของหลวงพิบูลฯ
ได้เป็นผลสำเร็จนี้ ถือว่าหลวงพิบูลฯ สามารถควบคุมทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญไว้ได้ และ
เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เขาได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ในปลายปี พ.ศ.๒๔๘๑ ในที่สุด^๒

การปรับปรุงกองทัพบกในสมัยหลวงพิบูลฯ เป็นรัฐมนตรีกลาโหม

เมื่อหลวงพิบูลฯ เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหมแล้ว ก็ได้วางแผนการปรับปรุง
กองทัพบกให้ก้าวหน้าทันสมัยขึ้น โดยปรับปรุงกองทัพ กองพล ให้เป็นหน่วยรบอย่างครบถ้วน
ทั้งได้วางแผนการระดมพลขยายกำลังอัตราศึกไว้พร้อม ได้มีการเปิดโรงเรียนเสนาธิการขึ้นใหม่

^๑ อ. พิบูลสงคราม, จอมพล ป.พิบูลสงคราม, หน้า ๒๕๐

^๒ สุจิต บุญบงการ, "อำนาจทางการเมืองของผู้นำทหารไทย ศึกษาเปรียบเทียบ
ระหว่าง จอมพล ป.พิบูลสงคราม กับ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์" ใน รักเมืองไทย, (กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๙๗.

ในปี ๒๔๗๗ ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนเทคนิคทหารบกขึ้น เพื่อผลิตนายทหารเหล่าพิเศษ โดยเฉพาะการศึกษาที่กำหนด ๕ ปี ทำให้นายทหารที่จบจากโรงเรียนเทคนิคทหารบก มีความรู้ความสามารถ ในทางการทหารและทางเทคนิค มีการเพิ่มเติมอุปกรณ์เครื่องมือรบให้ทันสมัย เช่น ที่ศูนย์การทหารปืนใหญ่ ที่โคกกระเทียม มีเครื่องอุปกรณ์การฝึกยิงแบบสมัยใหม่ นอกจากนี้ได้ขยายโรงงานสรรพาวุธ ให้สามารถสร้างอาวุธปืนเล็ก ปืนกล และกระสุนขึ้นใช้เอง ได้มีการตั้งโรงเรียนแพทย์ทหารบกขึ้นเพื่อใช้ในราชการฉุกเฉิน และได้ตั้งกรมเชื้อเพลิง โรงกลั่นน้ำมันขึ้น ก็ได้สั่งซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยจากเยอรมัน สวีเดน และอิตาลี ซึ่งได้นำมาแสดงแสนยานุภาพให้ประชาชนได้ชมที่สนามหลวงอีกด้วย

นอกจากการปรับปรุงกองทัพบกด้วยการซื้ออุปกรณ์เครื่องมือรบ จากต่างประเทศมาแล้ว หลวงพิบูลฯ ได้มีโครงการที่จะส่งนายทหารจากสามเหล่าทัพไปศึกษาและปฏิบัติงานทางทหารจากต่างประเทศอีกด้วย ดังที่ได้คัดเลือกนายทหารเป็นจำนวนมาก ไปศึกษาต่อต่างประเทศดังเช่นได้ส่ง พ.ต.ประยูร ภมรมนตรี ไปศึกษาปฏิบัติงานในวิชาทหารที่ประเทศเยอรมันนี ซึ่ง น.ท.หลวงยุทธศาสตร์โกศล เลขาธิการรัฐมนตรีกลาโหม ได้แถลงถึงสาเหตุที่ต้องส่งไปว่า โดยที่กระทรวงกลาโหมได้พิจารณาเห็นความจำเป็นต้องส่งนายทหารออกไปปฏิบัติการและศึกษาวิชาทหารเพิ่มเติมในประเทศเยอรมันนี และได้เลือก พ.ต.ประยูร ภมรมนตรี ผู้ที่มีความชำนาญภาษาเยอรมัน เป็นผู้ออกไปศึกษาวิชา โดยมีกำหนดราว ๑๒ เดือน^๒

อย่างไรก็ดีจากการส่ง พ.ต.ประยูร ไปศึกษาวิชาทหารจากเยอรมันนี พันตรี H. W. M. Stewart ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารอังกฤษประจำประเทศไทยในขณะนั้นได้รายงานไปยังกระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษว่า

^๑ พลโท ประยูร ภมรมนตรี, ชีวิตหาแผ่นดินของข้าพเจ้า, หน้า ๓๔๓ - ๓๔๔.

^๒ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘.

^๓ สถาบันไทยคดีศึกษา, มธ. FO.371/21053, The Political Situation in Siam.

"จุดประสงค์ที่แท้จริงของการไปศึกษาวิชาทหารของ พ.ต.ประยูร ภมรมนตรี ก็คือการไปศึกษาผลกระทบจากการจัดองค์การทางทหาร ของประเทศเยอรมัน อิตาลี และอังกฤษ แต่เขา-
 พเจ้าเข้าใจว่าหลวงพิบูลฯ โด่ง พ.ต.ประยูร ไปเพื่อศึกษาการจัดองค์การของรัฐบาลเผด็จการ
 ซึ่ง พ.ต.ประยูร ในที่สุดจะถูกตีพิมพ์เอาลัทธินาซี และฟาสซิสต์กลับมา พ.ต.ประยูร นั้นเป็นผู้ที่อยู่
 ในตำแหน่งที่สำคัญในวงราชการทหารไทย โดยเขาทำหน้าที่เสมือนเป็นผู้ช่วยและเลขานุการ-
 ส่วนตัวฝ่ายทหารของหลวงพิบูลฯ"

การตกการบังคับกล่าวของผู้ช่วยผู้ช่วยฝ่ายทหารอังกฤษ เป็นไปอย่างใกล้เคียง เพราะ
 หลังจาก พ.ต.ประยูร กลับมาเมืองไทยไม่นาน ก็ได้มีการตั้งกรมยุทธนาทหารขึ้น ซึ่งเป็นการ
 เอาแบบอย่างยุทธนาทหารของนาซีในเยอรมันนั่นเอง

การก่อตั้งกรมยุทธนาทหารขึ้นในสมัยหลวงพิบูลฯ เป็นรัฐมนตรีกลาโหม

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ หลวงพิบูลฯ ก็ได้จัดตั้งกรมยุทธนาทหารบกขึ้น โดยให้ พ.ต.ประยูร
 ภมรมนตรี เป็นเจ้ากรม โดยมีการตราข้อบังคับทหารว่าด้วยการจัดระเบียบการและกำหนดหนา
 ที่กรมยุทธนาทหารบก ซึ่งโดยฐานะขึ้นใหม่ดังนี้

"กรมยุทธนาทหารบก มีเจ้ากรมยุทธนาทหารบกเป็นผู้บังคับบัญชา ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ
 การฝึกอบรมวิชาทหารบก แก่ยุทธนาทหารทั่วทั้งประเทศ กับทั้งให้อำนวยการฝึกอบรมหน้าที่พญา-
 บาลแก่ยุวนารีด้วย กรมยุทธนาทหารบกแบ่งหน้าที่เป็น ๔ แผนก คือ

- แผนก ๑ มีหน้าที่ฝึกยุทธนา นายทหาร นายสิบ และยุวนารีพญาบาล
- " ๒ มีหน้าที่ฝึกยุทธนา ทหาร เฉพาะจังหวัดพระนคร และธนบุรี
- " ๓ มีหน้าที่อำนวยการฝึกยุทธนาทหารในต่างจังหวัดกับหน่วยยุทธนาอื่น ๆ ซึ่งจะ
 พึงจัดตั้งขึ้น

แผนก ๔ มีหน้าที่ประสานงานเฉพาะทางวิทยากรกับแผนกต่าง ๆ ตลอดจนการวาง
หลักสูตรและระเบียบการฝึกยูวชน และจัดการอบรมครูผู้ฝึกด้วย"

ต่อมา กระทรวงกลาโหมได้เปิดให้นิสิตแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เข้ามาสมัคร
เป็นยูวชนทหารเพิ่มขึ้น โดยแถลงว่า "กระทรวงกลาโหม กับกระทรวงธรรมการ ได้ร่วมกัน
เป็นเอกฉันท์ในการที่จะดำเนินการฝึกและอบรมแก่ยูวชนเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง จึงเห็นสมควร เปิด
รับนิสิตแห่งจุฬาฯ เพื่อรับการฝึกเป็นยูวชนนายทหาร ซึ่งการเปิดรับยูวชนนายทหารอีกแผนกหนึ่ง
จากยูวชนทหารสำรองและยูวชนทหารนั้นก็ได้เห็นว่าเป็นที่จำเป็นในต่างประเทศที่เจริญแล้ว ตามมหา-
วิทยาลัยต่าง ๆ ก็ได้กระทำการนี้อยู่ เพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติของตน

ยูวชนนายทหารนี้ แต่งเครื่องแบบเหมือนยูวชนทหารซึ่งมีผ้าสักหลาดพันรอบหมวก
แต่เพิ่มพระมหามงกุฎสีทอง มีรัศมีติดที่อินทนูเสื่อในโอกาสล่าลง นุ่งกางเกงขายาวได้ เมื่อ
ยูวชนนายทหารเข้ารับราชการทหารตามกฎของกระทรวงกลาโหม และเมื่อมีอายุราชการทหาร
ครบแล้ว ผู้ที่สอบชั้น ๑ ได้ จะได้เป็นสิบเอก ผู้สอบชั้น ๒ ได้ ได้เป็นร้อยตรี ยิ่งกว่านั้นยูวชน
ทั้ง ๓ รุ่นนี้มีโอกาสออกไปยังต่างประเทศ ในเมื่อกระทรวงกลาโหมมียอดเงินงบประมาณพอ
การไปนั้นคือเมื่อยูวชนนั้นสอบไล่ตามหลักสูตรการฝึกยูวชนทหารชั้น ๑ ได้เป็นที่ ๑ ทางทหารจะ
ตั้งกรมการพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง และส่งไปตามความต้องการของกระทรวงกลาโหม"

จะเห็นได้ว่ากระทรวงกลาโหมสมัยหลวงพิบูลฯ เป็นรัฐมนตรี ได้ให้ความสำคัญแก่
ยูวชนทหาร และยุวนารีเป็นอันมาก โดยให้อภิสิทธิ์และส่งเสริมให้ยูวชนเข้ามาสมัครรับการฝึก
อบรม ซึ่งหลวงพิบูลฯ ได้แสดงถึงความสำคัญที่ต้องจัดตั้งกรมยูวชนทหารขึ้น ในเมื่อได้ไปเป็น
ประธานในโอกาสที่กระทรวงกลาโหมได้จัดการฝึกวิชาทหารแก่ยูวชนว่า^๒

^๑ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐.

^๒ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑.

"การที่ข้าพเจ้าตั้งยุวชนทหารขึ้น เพื่ออบรมยุวชนนั้นก็โดยหวังว่าในยามศึกสงคราม จะได้ให้ยุวชนเหล่านี้เป็นกำลังช่วยป้องกันบ้านเมืองที่รักยิ่งของเรา ... ในเวลานี้เรามีทหาร ทั้งประจำการ และกองหนุนเป็นจำนวนมากถึงล้านคนเศษ ในเวลาศึกสงครามประเทศไทยก็จะมีกำลังกองทัพถึง ๑ ล้านคน พร้อมด้วยอาวุธที่ทันสมัย กำลังกองทัพกล้านคนนี้ข้าพเจ้าเชื่อ อย่างแน่นอนว่า เพียงพอจะรักษาชาติบ้านเมืองไว้ได้ชั่วบุตรหลาน ไม่มีใครกล้าจะมารังแก เราได้อย่างแต่ก่อนนั่นทีเดียว... เรามีกำลังใจไม่กล้าแข่งเหาบรพบุรุษของเราเพราะเรา อยู่กันอย่างแสนสบาย วางศึกสงครามมาเสียช้านานถึงจะเสียดินแดนไปบ้างก็เป็นโดยง่ายแฉด เป็นแห่งความทรงจำของทั้งชาติไม่ยั่งยืนเท่าใด พอเสรีจิ้นเหตุการณ์เราก็เข้านอนใหม่... ยุวชนทหารจะตั้งรากฐานให้แก่ชาติไทย ก่อให้เกิดสยามใหม่ สยามใหม่ต้องการศีลธรรม วัฒนธรรม เอกราช และความมั่นคง..."

การจัดตั้งกรมยุวชนทหารนี้ รวมทั้งการจัดตั้งหน่วยยุวนารี ยุวโยธา และยุวอาชีพ ขึ้นในเวลาต่อมา เท่ากับเป็นการปลูกความรู้สึกชาตินิยมขึ้นในบรรดาเยาวชนของไทย และ เป็นการเผยแพร่ลัทธิทหารนิยม รวมทั้งอิทธิพลของหลวงพิบูลสงคราม ในหมู่เยาวชนของชาติ อันเป็นกระบวนการรวมพลังทางสังคม เพื่อปลูกฝังให้นิยมรัฐบาลเผด็จการทหาร

การปรับปรุงกองทัพเรือ

หลังจากหลวงพิบูลฯ ได้เป็นรัฐมนตรีกลาโหมแล้ว ก็ได้ร่วมกับ น.อ.หลวงสินธุ์สงครามชัย ร.น. ผู้บัญชาการกองทัพเรือในสมัยนั้น ปรับปรุงพัฒนาความก้าวหน้าให้แก่กองทัพเรือ โดยมุ่งปรับปรุงกองทัพเรือทั้งในด้านกำลังรบ และตัวบุคคลได้วางแผนการต่อเรือประเภทต่างๆ จากญี่ปุ่นและอิตาลีให้เข้าหลักเข้าเกณฑ์ทางยุทธศาสตร์และยุทธวิธีทดแทนเรือรบและเรือดำเลี้ยงเก่าๆ ที่ชำรุดทรุดโทรมและหมดสมรรถภาพไปแล้ว รวมทั้งได้ปรับปรุงกำลังค่านาวิกโยธินด้วย โดยขยายกำลังค่านาวิกโยธินให้มีรูปเป็นกรมผสม มีทหารราบ ทหารปืนใหญ่ ทหารช่าง และทหาร-

สื่อสาร โดยให้มีการส่งนายทหารนาวิกโยธินไปเข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหารบก นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ และส่งไปเรียนในโรงเรียนเหล่าทหารราบ ทหารช่าง ทหารม้า ทหารปืนใหญ่ ส่วนนักเรียนจา และจ่าสำรองเหล่านาวิกโยธิน ก็ส่งไปศึกษาในโรงเรียนนายสิบทหารบกเหล่าต่าง ๆ และเพื่อให้ทหารนาวิกโยธินได้มีที่ตั้งใหม่ ในรูปของกรมผสม จึงได้เตรียมจัดพื้นที่บริเวณทุ่งไถ่เคี้ย สัตหีบ เพื่อเป็นที่ตั้งถาวรของกรมนาวิกโยธินในปี พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๑ และเริ่มให้มีการรับนักเรียนนายเรือ พรรคนาวิกโยธินเข้าศึกษาในโรงเรียนนายเรือ ๑ ปี และไปศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อย จปร. อีก ๒ ปี หรือถ้าเป็นนายทหารพรรคนาวิกโยธินเหล่าทหารช่างก็ฝากเข้าเรียนกับนักเรียนเทคนิคเหล่าทหารช่างในโรงเรียนนายร้อย จปร. โดยเริ่มโครงการฝึก^{นี้}เรียนนายเรือ พรรคนาวิกโยธินรุ่นแรกในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ เป็นต้นมา

นอกจากการปรับปรุงภายในกองทัพเรือแล้ว กระทรวงกลาโหมก็ได้สั่งซื้อเรือรบใหม่อีก ๕ ลำ ที่สั่งซื้อจากประเทศญี่ปุ่น คือเรือรบหลวงศรีอยุธยา และเรือรบหลวงชนบุรีศรี ตั้งด้วยปืนใหญ่ขนาด ๘ นิ้ว และเรือสลอปอีก ๓ ลำ สร้างที่ประเทศอิตาลี ซึ่งยังความชื่นชมให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป เป็นอันมาก คั้งที่หนังสือพิมพ์ศรีกรุงในคอลัมน์ "สยามก้าวหน้า" ได้บรรยายว่า

"... วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๔๘๐ นี้ เรือรบใหม่ ๕ ลำ ได้เดินทางมาถึงท่าราชวรดิษฐ์ ซึ่งท่านรัฐมนตรีกลาโหม (หลวงพิบูลฯ) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการสร้างเรือของประเทศได้มาอยู่ และรับรองแขกทั้งหลายที่ไปในงานนั้นด้วยกัน แม้ท่านจะเห็นเหนื่อยเท่าใดก็ตาม แต่เมื่อได้สังเกตดวงหน้าของท่านแล้ว ทุก ๆ คนย่อมเห็นว่าท่านเต็มตื่นไปด้วยความปลื้มปิติภูมิใจและยินดีในการที่ได้ของรักยิ่งอีก ๕ ลำ มาเพิ่มพวกเข้าในราชนาวีสยาม ซึ่งเป็นพยานอันแน่นแฟ้นว่าท่านรัฐมนตรีผู้มีความรักประเทศชาติยิ่งนัก สมควรแล้วที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก ได้บรรดาศักดิ์ให้ท่านเกิดเป็นไทย และเป็นผู้นำชาติด้วยผู้หนึ่ง สมดังภาษิตที่ว่า "กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี"..."

^๑ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือเอก สินธุ์ กมลนาวิน เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕, (พระนคร : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, ๒๕๑๕), หน้า ๑๕๓-๑๕๔.

^๒หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๐.

ต่อมา กระทรวงกลาโหมก็ได้สั่งซื้อเรือดำน้ำอีก ๔ ลำ คือในประเทศญี่ปุ่นอีกด้วย
ซึ่งหนังสือพิมพ์ The Bangkok Times ได้ลงข่าวเรื่องการมาถึงของเรือดำน้ำทั้ง ๔
ลำที่ปากน้ำว่า

"... เรือดำน้ำทั้ง ๔ ลำซึ่งเดินทางมาจากประเทศญี่ปุ่นได้เข้ามาถึงปากน้ำและ
จะเดินทางไปถึงกรุงเทพฯ ต่อไป ซึ่งมีคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และรัฐมนตรีกลาโหม
เฝ้าต้อนรับอยู่ เรือดำน้ำทั้ง ๔ ลำมีชื่อตามลำดับว่า มัจฉานุ, วิรุฬ, สิ้นสมุทร และพลาญชุมพล
และทั้ง ๔ ลำได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอันมาก เมื่อแล่นผ่านตามแม่น้ำมา"

การขยายแสนยานุภาพทางเรือของหลวงพิบูลฯ ในฐานะรัฐมนตรีกลาโหมโดยการ
สั่งเรือรบ และเรือดำน้ำ ฯลฯ เข้ามาในประเทศไทยดังกล่าวมีผลทำให้หนังสือพิมพ์ต่างประเทศ
ได้ลงพิมพ์บทความชื่อ "Siam : A New Naval Power" โดย M. Edmand
Delage ซึ่งเขียนลงใน Journal de Rouen มีรายละเอียดว่า^๒

"... ที่ใกล้กับดินแดนอินโดจีน ฝรั่งเศส กำลังมีมหาอำนาจทางทะเลเกิดขึ้น ใน
อดีตสยามมีกำลังกองทัพเรือเพียงเล็กน้อย เก่าแก่ และไม่ทันสมัย คือมีกำลังไม่เกิน ๑๔ หน่วย
เล็ก ๆ ของเรือชั้นสอง แต่หลังจากการปรับปรุงให้เป็นสมัยใหม่ของรัฐบาลปัจจุบัน โดยอิทธิพล
จากต่างชาติ (อิทธิพลจากญี่ปุ่น) สยามก็ได้กลายเป็นมหาอำนาจทางทะเลประเทศใหม่ขึ้นมา

ในปัจจุบัน กองทัพเรือสยามมีเรือดำน้ำเพียง ๒ ลำ ซึ่งต่อจากประเทศญี่ปุ่น และมี
เรือรบหนัก ๑๔๐๐ ตัน ประกอบด้วยปืนขนาด ๑๒๗ ม.ม. จำนวน ๔ กระบอก รวมทั้งมีเรือ
ประเภทอื่น ๆ ที่คิดเป็นแบบทันสมัยอีกมากมาย นอกจากนี้สยามยังมีเรือดำน้ำขนาด ๓๒๐ ตันอีก
๔ ลำด้วย ซึ่งมีความเร็วถึง ๑๘ ไมล์ทะเล มีตอร์ปิโด ๕ ท่อ ขนาด ๕๓๓ ม.ม. ซึ่งเรือรบดังกล่าว
จะอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่นและอิตาลี

^๑ The Bangkok Times, 29 June 1938.

^๒ The Bangkok Times, 5 October 1938.

สิ่งดังกล่าวเหล่านี้เป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่ออาณานิคมในอินโดจีนของฝรั่งเศส ซึ่งมีกำลังทางเรือจำนวนน้อยมาก"

การที่ประเทศไทยส่งต่อเรือรบและเรือค้ำน้ำ ส่วนใหญ่ที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นเครื่องชี้ให้เห็นทางหนึ่งว่า กองทัพของไทยในสมัยนั้นมีความนิยมชมชอบในญี่ปุ่นมาก ดังเช่นเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทย เซอร์ โจชวย ทรอสบี ได้เขียนถึงเรื่องนี้ว่า

"จะเห็นได้ว่าวารสารยุทธโฆษของกองทัพบก และนาวิกศาสตร์ของกองทัพเรือในขณะนี้ ลงบทความจำนวนมากกว่า ๕ บทความที่เกี่ยวข้องกับประเทศญี่ปุ่น โดยแสดงให้เห็นความนิยมชมชอบในญี่ปุ่นเป็นอันมาก นอกจากนี้ตามความเห็นของอุปทูตอิตาลี และเยอรมันประจำประเทศไทยยังเห็นว่า น.อ.หลวงสินธุ์สงครามชัย ผู้บัญชาการทหารเรือเป็นผู้ที่นิยมในญี่ปุ่นเป็นพิเศษในบรรดาคณะรัฐมนตรีทั้งหมด"

นอกจากนี้ยังมีหลักฐานของหนังสือพิมพ์ญี่ปุ่น Syonan Times ฉบับวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๔๕ ซึ่งลงข่าวเกี่ยวกับความนิยมชมชอบญี่ปุ่นของหลวงพิบูลสงครามว่า

"จอมพล ป.พิบูลสงคราม นิยมญี่ปุ่นอย่างออกหน้าออกตาถึงกับมีข่าวลือว่าเขายอมเลิกกีฬาขี่ม้า ล่าสัตว์ เทนนิส ที่โปรดปรานมาใช้เวลาศึกษาศิลปะการสู้รบทางทหารแบบญี่ปุ่น"

การปรับปรุงกองทัพอากาศ

ในสมัยหลวงพิบูล เป็นรัฐมนตรีกลาโหมก็ได้มีการยกฐานะของกรมอากาศยานเดิมขึ้นเป็นกองทัพอากาศ เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๔๐ ได้มีการเสริมสร้างกำลังทางอากาศให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ขยายสนามบินคอนเมืองให้สามารถรับกับเครื่องบินแบบใหม่ และได้สร้าง

^๑ สถาบันไทยคดีศึกษา, มธ. FO.371/22207, The Political Situation in Siam.

^๒ อางจาก แดมสุข คุ้มมนต์, เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง (พระนคร : สำนักพิมพ์ดวงกมล, ๒๕๒๑), หน้า ๒๓ - ๒๔.

ถนนติดต่อกันระหว่างพระนครกับคอนเมืองขึ้นเพื่อให้สะดวกแก่การคมนาคม มีการสั่งซื้อเครื่องบินประเภทต่าง ๆ จากสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนมาก จัดขึ้นเป็นฝูงบินรบ และกองบินน้อยขึ้นอีกหลายจังหวัด นอกจากนี้ได้สร้างโรงงานซ่อมเครื่องบินและประกอบลูกระเบิดขึ้นเองอีกด้วย และในต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ทางกระทรวงกลาโหมก็ได้จัดให้มีการแสดงแสนยานุภาพของกำลังทางอากาศขึ้นที่คอนเมือง ซึ่งมีชาวพระนครไปชมกันเป็นจำนวนมาก

การให้ความสำคัญในเรื่องการทหารของชาติ ของหลวงพิบูลสงคราม

หลังจาก พ.อ. หลวงพิบูลฯ ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหม ก็ได้ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงการทหารของชาติเป็นการใหญ่ โดยได้เน้นให้ประชาชนพลเมืองเห็นความสำคัญของการที่จะต้องมี การปรับปรุงกองทัพของชาติว่า

"...ในเรื่องทางการทหารในชั่วระยะ ๑๕๐ ปีที่แล้วมา การทหารเกือบจะกล่าวได้ว่าไม่มีอะไรเป็นขึ้นเป็นอันเลย นอกจากจะมีปืนเล็ก ปืนกล สก๊ ๒ - ๓ ร้อยกระบอกแล้ว ก็มีเครื่องบินที่ปราศจากอาวุธทำลายล้างทางอากาศอยู่เล็กน้อย มีเรือรบที่เกาพนสมัยอยู่ ๕-๕ ลำเท่านั้น ในชั่วเวลา ๒ ปีที่รัฐบาลรัฐธรรมนูญได้จัดระบอบการปกครองใหม่ ทางกองทัพบกก็มีอาวุธที่ทันสมัยเกิดขึ้น เช่น รถรบ ปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน และปืนกลหนัก ปืนกลเบาอีกมากมาย กำลังทางอากาศยานก็ได้จัดการเพิ่มเครื่องบินที่ทันสมัย และอาวุธสำหรับทำลายล้างทางอากาศขึ้น ทางกองทัพเรือก็ได้กำลังเรือเพิ่มเติมกำลังป้องกันทะเลให้ทั่วถึงยิ่งขึ้นทุกที"^๒

ในคำนำประธานทั่วไปและหนังสือพิมพ์ ก็ได้ให้การสนับสนุนนโยบายการเสริมสร้างกำลังทางทหารของหลวงพิบูลฯ โดยการบริจาคเงินบำรุงกองทัพสยาม ดังบทวิจารณ์ของหนังสือพิมพ์ศรีกรุง เรื่อง "สมัยบำรุงกองทัพกันจริง ๆ"^๓ ว่า

^๑ อ.พิบูลสงคราม, จอมพล ป.พิบูลสงคราม, หน้า ๒๘๕

^๒ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗.

^๓ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๘.

"ประชาชนสยามยังเห็นความจำเป็นในเรื่องบำรุงกองทัพสยามทั่วหน้ากัน คงจะเห็นได้จากบัญชีรับเงินบำรุงกองทัพสยามของกรรมการเรียไรเงินแผ่นดินนี้ ซึ่งกระทรวงกลาโหมได้ตั้งขึ้นมาเป็นลำดับ แสดงว่าประชาชนทุกชั้นไม่ว่าจนหรือมั่งมี ได้ยอมเสียสละเพื่อประโยชน์ของชาติไปตาม ๆ กัน

... บัดนี้ เรากำลังสร้างกองทัพสยามเพื่อชาติ เพื่อความผาสุกสงบ ข้าพเจ้าขอเชิญชวนให้ข้าราชการต่างกระทรวง ทบวง กรม และกอง ชักชวนกันออกเงินเรียไร เป็นเปอร์เซ็นต์เพียง ๑ เปอร์เซ็นต์คือบาทละ ๑ สตางค์เท่านั้น ตลอดทั้งข้าราชการเบี้ยหวัด เบี้ยบำนาญด้วย ข้าพเจ้าคิดว่าปีหนึ่งจะได้ไม่ต่ำกว่า ๕ แสนบาท ส่วนผู้ใดจะออกมากกว่านั้นก็ขอให้แล้วแต่ศรัทธา แต่ขอให้อื่นพัน ๑ เปอร์เซ็นต์ไว้ภายใน ๓ ปีเท่านั้น จะได้เงินนับล้าน ๆ ความเห็นเช่นนี้รัฐบาลระบอบประชาธิปไตยน่าจะทำได้เป็นอย่างดี และควรทำในสมัยประชาธิปไตยที่เดียว"

สำหรับในค่านงบประมาณของกลาโหม ในสมัยหลวงพิบูลฯ เป็นรัฐมนตรีนั้นได้ทวีสูงขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ - ๒๔๘๑ งบประมาณรายจ่ายสำหรับการทหารคิดโดยเฉลี่ยเป็นร้อยละ ๒๒ ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมด โดยมีกาแบ่งแยกไปในกองทัพบก ๔ ล้านบาท เพื่อไรซ้อปืนโบฟอร์ต ขนาด ๓๕ มม. ๕๐ กระบอก และเป็นกล Vickers Armstrong คิดรดถึงขนาด ๒ คัน ๑๒ คัน ซึ่งใช้เงินถึง ๙ แสนบาท ส่วนในกองทัพเรืองบประมาณ ๑๘ ล้านบาท เพื่อสร้างเรือลาดตระเวน ๒ ลำ ขนาด ๔ - ๕ พันตัน ส่วนกองทัพอากาศีงบประมาณ ๕ ล้านบาท^๒

^๑ Chai-Anan Samudavanija, "The Politics and Administration of the Thai Budgetary Process". A thesis presented to the Department of Political Science at the University Wisconsin (Unpublished Ph.D., 1971), p.154.

^๒ สถาบันไทยคดีศึกษา, มธ.FO.371/21052, The Political Situation in Siam. (The Defence of Siam).

นอกจากนี้ หลวงพิบูลฯ ยังได้พยายามที่จะของบประมาณทางทหาร โดยเฉพาะในราชการลับเพิ่มจากสภา อีกถึงแม้ว่าจะมีสมาชิกสภาผู้แทนบางคนได้คัดค้านว่างบประมาณทางทหารมากเกินไปก็ตาม แต่หลวงพิบูลฯ ก็ได้ออกแถลงการณ์ทางวิทยุกระจายเสียงภาคพิเศษ เรื่องความจำเป็นที่คงของงบประมาณทางทหารเพิ่มเติมว่า

"สาเหตุที่มีการโต้แย้งกันในกิจการของทหาร เรื่องงบประมาณกระทรวงกลาโหม และการจัดกำลังปรับปรุงกองทัพอากาศ ดังที่มีการอภิปรายของสมาชิกสภา คัดค้านงบประมาณของกระทรวงกลาโหมว่ามากเกินไปเกินสมควร และเห็นว่าควรจะบำรุงกิจการของงานส่วนอื่นดีกว่าจะมาทุ่มเททางการทหาร และเมื่อกระทรวงกลาโหมเสนอโครงการจัดกำลังทัพอากาศได้ มีสมาชิกบางคนโต้แย้งว่า ยังไม่สมควรจะจัดเป็นกองทัพอากาศ เพราะเราเป็นประเทศเล็กนั้น

การที่สมาชิกสภา บางท่านพยายามคัดค้าน ย่อมแสดงให้เห็นว่าพวกเหล่านั้นย่อมหย่อนความรู้ในทางประวัติศาสตร์นโยบายของประเทศ เพราะกิจการของทหารมีปัญหาวงรัฐประศาสน์และยุทธศาสตร์ อันเป็นราชการลับแทรกอยู่ทั่วไป ไม่สามารถจะชี้แจงข้อสงสัยแก่ผู้ใดได้ ... ตามที่กระทรวงกลาโหมได้เพิ่มงบประมาณป้องกันประเทศ และปรับปรุงการจัดกำลังก็โดยอนุโลมตามความจำเป็น และตามสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน ภัยนานาประเทศต่างก็กำลังสร้างอาวุธ และเพิ่มกำลังกันอย่างซบถกัน เช่น อังกฤษ ตั้งงบประมาณพิเศษถึง ๔๐๐ ล้านปอนด์ ฝรั่งเศสก็เพิ่มขั้นอีกหลายร้อยล้านเฟรังก์ ข้าราชการไทยในการป้องกันประเทศที่ตั้งไว้นั้นนับว่ายังน้อยนัก และไกลจากจำนวนที่พึงประสงค์อีกมากมาย ท่านที่มีน้ำใจรักชาติรักความอิสระและรักธงไตรรงค์ของเรา ย่อมเห็นใจและไม่เห็นว่าเงินงบบุของกระทรวงกลาโหมนี้มากเกินไปเกินสมควร ... ในที่สุดขอให้ระลึกว่า สยามได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ โดยมีสภาผู้แทนซึ่งก็คือการดำเนินการของทหาร และที่ดำรงมาได้ก็เพราะอำนาจและความคุ้มครองของทหาร ช่วยอยู่เป็นอันมากบางครั้งอาจได้เสียชีวิตไปแล้วก็มีสมาชิกสภาเจ้าพวกที่ชอบคัดค้านก็ขวางกิจการของทหารนั้นน่าจะระลึกถึงบ้าง ทหารของชาติทุกคนก็เป็นชาวสยาม

สมาชิกสภาที่ นักเขียนก็ดี ก็เป็นชาวสยาม ไม่ควรจะมาท้อความขาดหมางให้บังเกิดความไม่สงบ ซึ่งอาจถึงเป็นข้าเขากก็ได้ ขอให้ผู้บังคับบัญชาของทหาร พยายามคิดถึงการที่จะระงับเรื่องเช่นนี้ ทหารไม่ควรจะรอนใจตามที่ไต่ขึ้นมาเช่นนั้น..."

นอกจากนี้หลวงพิบูลฯ ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของทหาร ซึ่งสมควรที่จะได้รับการยกย่องในฐานะผู้ป้องกันประเทศชาติให้พ้นจากภัยอันตราย และกำลังทหารที่เข้มแข็งเท่านั้นที่จะป้องกันมิให้ต่างชาติเข้ามาข่มเหงรังแกประเทศไทยได้ ดังได้กล่าวสุนทรพจน์เนื่องในวันขึ้นปีใหม่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐ ถึงความสำคัญของกิจการทหารของชาติในครั้งนั้นด้วยว่า

"...การที่จะประกอบภารกิจ ๆ ของชาติให้เจริญรุ่งเรืองไปโดยปราศจากอุปสรรคสมความปรารถนาอันดีของเราได้ กล่าวตามหลักและตามตำนานชาติต่าง ๆ นั้น ย่อมต้องอาศัยการทหาร เป็นองค์การสนับสนุนตลอดเวลา หมายความว่า ราชการส่วนอื่นตลอดจนประชาชนทั้งชาติต้องพยายามช่วยกันจรรโลงประเทศให้รุ่งเรือง โดยมีบุคคลในชาติเดียวกันเองควบคุมกันขึ้นโดยวินัยอันดี มีอาวุธดี คือทหารเป็นแนวหน้า ย่อมเอาเลือกเอาเนื้อ เอากชีวิตมอบให้เป็นชาติพลี คอยปกป้องรักษาชาติเมื่อจะมีคนชาติอื่นมารุกราน ดังนั้นทางราชการจึงได้ขยายการอบรมการทหารออกไปถึงยุวชน ตลอดจนนำอาวุธไปแสดงให้ประชาชนรู้จัก ย่อมเป็นการฝึกสอนวิชาที่รบให้แก่ชาติอยู่ ทุกคนทั้งชาติให้เป็นทหาร ซึ่งเป็นของธรรมดาอยู่เองจะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากมาย่างที่ต่างประเทศตั้งงบประมาณถึง ๖๐ % ของเงินรายได้ แต่ของเราจน ทั้งต้องการเอาไปบำรุงการอื่นที่สำคัญเหมือนกัน จึงได้เอามาใช้ในราชการทหารเพียง ๒๐ %..."

หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐, และจาก David Wilson, The Military in Thai Politics. ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ, No. 02588 หน้า ๒๖๐.

นอกจากนี้ในสุนทรพจน์ดังกล่าว หลวงพิบูลฯ ยังได้ชมชอบในประเทศเยอรมันและญี่ปุ่น ซึ่งใช้สิทธิเผด็จการทหารอีกด้วย ว่าสมควรจะดำเนินรอยตามเพราะทำให้ต่างประเทศไม่กลามาชมเหงกั้งโคกกล่าวในตอนหนึ่งของสุนทรพจน์ว่า

"...ถ้าเรามีการทหารเป็นที่เกรงใจของชาติอื่นแล้ว ความเจริญของชาติเราจะก้าวหน้าไปโดยเร็ว เพราะจะไม่มีใครมาถ่วงเรา คู่อ้างประเทศเยอรมัน เมื่อเสรีประชาสงครามประมาณ ๒๐ ปีมาแล้ว ชาติเยอรมันหย่อนในทางการทหาร เพราะแพ้สงครามมา ชาติเยอรมันมีแต่เสื่อมลงตลอดมา จนถึงสมัยที่มีรัฐบาลของท่านฮิตเลอร์ก็ตั้งตนบำรุงการทหารอย่างจริงจังและรีบด่วน ในเวลา ๒ - ๓ ปี เยอรมันก็ประกาศอิสรภาพ โดยไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญาแวร์ซายส์ ซึ่งมีบางประเทศคัดค้าน แต่เยอรมันก็ไม่ยอมฟังเสียง ในที่สุดไม่มีประเทศใดบังคับเยอรมันได้ เพราะเยอรมันมีกำลังทหารเป็นที่ครั่นคร้ามแก่ชาติทั้งหลายนั่นเอง บัดนี้เยอรมันกลับเป็นมหาประเทศอย่างเดิม และเป็นชาติที่น่าเกรงกลัวแก่ชาติอื่นมากอีกด้วย... ส่วนญี่ปุ่นก็เช่นเดียวกัน แต่ก่อนก็อยู่ในฐานะต้องเอาใจชาติอื่นฝ่ายเดียวอย่างที่เราเป็นอยู่บัดนี้ แต่ญี่ปุ่นสำนึกถึงความสำคัญในการบำรุงประเทศถูกทางจึงรีบเร่งบำรุงการทหารและได้ทำการรบชนะรัสเซีย ซึ่งในเวลานั้นเป็นมหาประเทศ จากนั้นมาญี่ปุ่นก็กลับได้รับการยกย่องเป็นมหาประเทศ และการทหารก็ได้บำรุงกันมากขึ้น ถึงในเวลานี้บาง ทางทหารถึงประมาณ ๖๐ % ของรายได้ ถ้ามีรายได้ของประเทศเราคือ ๑๐๘ ล้านบาท ก็ต้องชักมาบำรุงการทหารเสียประมาณ ๖๒ ล้านบาท แต่ของเราได้เพียง ๒๖ ล้านบาทเท่านั้น ในเวลานี้ เพราะญี่ปุ่นใช้เงินในราชการทหารมากขึ้น การหัตถกรรม พาณิชยกรรม และความเจริญของชาติอย่างอื่นก็ไหลมาเทมา เพราะไม่มีใครกล้าไปถ่วงขัดคอได้ เพราะทุกชาติเกรงกลัวญี่ปุ่น ในการเจรจาการเมืองก็เข้มแข็งแม้ในสันนิบาตชาติเอง ผู้แทนของญี่ปุ่นยังเดินออกเสียเฉย ๆ ในเมื่อการเจรจากันไม่เป็นผลคือชาติของเขา เมื่อวกกลับมาชาติไทยของเราบ้าง ท่านผู้ใฝ่ใจในการรักษาชาติอย่างบริสุทธิ์ใจ จะมองเห็นด้วยความสำเร็จอย่างสุดซึ้ง จะขอยกเพียงเรื่องเล็กน้อยกล่าวก็ได้ เช่น คนไทยประกอบกิจการมลายู ส่งพิชิตไปชายไค้คลอง บัดนี้ส่งไปไม่ได้เต็มที่

เรื่องเดียวกัน.

เราจะทำอะไรไม่ได้ยิ่งกว่าอ่อนนวยควยวาทา ขอความกรุณาเขาเพื่อให้ได้ส่งไปขายบ้าง ตรงกันข้ามถ้าเป็นของญี่ปุ่น ฝรั่งเศส ฯลฯ แล้ว ก็ส่งไปขายได้สบาย เพราะชาติดังกล่าวนี้เป็นที่เกรงใจกันโดยที่จะคบเป็นเพื่อนก็มีกำลังช่วยได้มาก ถ้าจะถือเป็นศัตรูก็ไม่น่าจะทำเนินไปด้วยดี ในที่สุดก็เป็นตัวอย่างให้เห็นแล้วว่า แม้แต่การเล็กน้อยก็ต้องมีกำลังกองทัพสนับสนุนจึงจะทำอะไรไปได้สมปรารถนา..."

ควยเหตุนั้นในสมัยที่หลวงพิบูลฯ เป็นรัฐมนตรีกลาโหม กิจการทหารของชาติทั้งกองทัพบก เรือ อากาศ จึงได้มีการพัฒนาปรับปรุงกันอย่างมโหฬาร ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องส่งเสริมให้ฐานะทางการเมืองและการทหารของหลวงพิบูลฯ โคกเค้นขึ้นมาเป็นบุคคลสำคัญของประเทศ ซึ่งนอกจากการปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัยด้วยการสั่งซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ใหม่ ๆ แล้ว หลวงพิบูลฯ ยังได้ทำการผ่าตัดใหญ่กรม กองทหาร โดยการจัดแบ่งกำลังของกองทัพทั้งสามใหม่ ออก-คั้งนี้ โดยมีการออกคำสั่งของรัฐมนตรีกลาโหม เรื่องการวางข้อบังคับทหารว่าด้วยการแบ่งเหล่า และจำพวกทหารขึ้นใหม่ คือ^๑

ทหารแบ่งออกเป็น

- ๑) ทหารบก
- ๒) ทหารเรือ
- ๓) ทหารอากาศ

ทหารบก แบ่งออกเป็น

๑. พลรบ และแบ่งออกเป็น

- ก. ทหารราบ
- ข. ทหารม้า
- ค. ทหารปืนใหญ่

^๑ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐.

ง. ทหารช่าง

จ. ทหารสื่อสาร

ฉ. ทหารพาหนะ

๒. ผู้ช่วยพลรบ แบ่งออกเป็น

ก. จำพวกผู้ช่วยพลรบทั่วไป

ข. จำพวกพลาธิการ

ค. จำพวกยกกระบัตร

ง. จำพวกเกี่ยกกาย

จ. จำพวกช่างแสง

ฉ. จำพวกปลัดบัญชี

ช. จำพวกยุทธโยธา

ซ. จำพวกสัตวรักษ์

ด. จำพวกแตรง

ฎ. จำพวกพระธรรมนุญ

ฏ. จำพวกสัสดี

ถ. จำพวกแผนที่

๓. จำพวกเสนารักษ์

ทหารเรือ แบ่งออกเป็น

๑. พลรบ แบ่งเป็น

ก. พรรคนาวิน

ข. พรรคกลิน

ค. พรรคนาวิกโยธิน

๒. ผู้ช่วยพลรบ แบ่งเป็น

ก. จำพวกสมุหบัญชี

ข. จำพวกคุรียางค์

ค. จำพวกช่างยุทธโยธา

- ง. จำพวกช่างแสง
- จ. จำพวกช่างการ
- ฉ. จำพวกพัสดุ
- ช. จำพวกพระธรรมนุญ

๓. แพทย์

พรคนาวินแบ่งออกเป็นเหล่าทหารปืนใหญ่ เหล่าคอร์บีโค และทูนระเบิด
เหล่าสามัญ และเหล่าสัญญาณ

พรคนกลิน แบ่งออกเป็นเหล่าช่างกลเรือใหญ่ เหล่าช่างกลเรือเล็ก
พรคนาวิกโยชิน แบ่งออกเป็นเหล่าทหารราบ เหล่าพาหนะ เหล่าปืนใหญ่

ทหารอากาศ แบ่งออกเป็น

๑. พลรบ แบ่งเป็น

- ก. ทหารนักบิน
- ข. ทหารตรวจการ
- ค. ทหารทิ้งระเบิด
- ง. ทหารปืนกล
- จ. ทหารสื่อสาร
- ฉ. ทหารราบ

๒. ผู้ช่วยพลรบ แบ่งเป็น

- ก. จำพวกช่างเครื่องบิน
- ข. จำพวกช่างเครื่องยนต์
- ค. จำพวกช่างอากาศ

นอกจากนี้ หลวงพิบูลฯ ยังได้ทำการโยกย้ายตำแหน่งนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่สำคัญ ๆ
อีก เช่น ได้รวมหน้าที่สังฆการที่เป็นนโยบายเดิม ซึ่งได้ริเริ่มดำเนินการแล้วให้แก่เสนาธิการ
ทหารบก พ.อ.พระยาอภัยสงคราม และโยกย้ายนายทหารพลรบชั้นผู้ใหญ่ในทางทหาร เช่น

จเรทหารบก สมุหราชองครักษ์ และผู้บังคับการมณฑลทหารบก กล่าวคือไต่ย้าย พ.อ.พระประจัน
 ปัจจุบัน จากทหารบกไปประจำกรมเสนาธิการทหารบก และย้าย พ.อ.หลวงสฤษดิ์ยุทธศิลป์ ผู้-
 บังคับการมณฑลทหารบกที่ ๒ เข้ามาเป็นจเรทหารบก ย้าย พ.อ.หลวงชำนาญยุทธศิลป์ ผู้บังคับ
 การมณฑลทหารบกที่ ๑ ไปประจำกรมเสนาธิการทหารบก และตั้ง พ.อ.หลวงเกรียงศักดิ์พิชิต
 ซึ่งเป็นเพื่อนนักเรียนนายร้อยร่วมชั้นเดียวกับหลวงพิบูลฯ ซึ่งดำรงตำแหน่งรองผู้บังคับการมณฑล
 ทหารบกในขณะนั้นขึ้นเป็นผู้บังคับการมณฑล และจัดส่งนายทหารชั้น พ.อ. และ ร.อ.ไปศึกษา
 ศึกษาราชการที่ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน เบลเยียม ส่วนหลวงพิบูลฯ ก็ได้ศึกษาถึงแผน
 การป้องกันประเทศ ซึ่งเรียกว่าแผนสงครามหรือแผนยุทธศาสตร์อยู่อย่างขมุกขมนั้ม คอมากก็ได้
 จัดตั้งกรมเสนาธิการทหารขึ้น นอกเหนือจากกรมเสนาธิการทหารบก เวือ อากาศ กรมเสนา-
 ธิการทหารที่ตั้งขึ้นใหม่นี้ ขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีกลาโหม โดยวิธีหรือแผนการบริหารมีส่วนสัมพันธ์ติด
 ต่อกับกรมใหม่กับคณะที่ปรึกษาการป้องกันพระราชอาณาจักร กรมเสนาธิการทหารนี้มีหน้าที่
 ให้ความเห็นหรือรวบรวมข้อเท็จจริงในทางยุทธ เสนอเป็นเครื่องมือวินิจฉัยสั่งการแก่รัฐมนตรี
 กลาโหม ซึ่งหมายความว่ากรมนี้ประกอบด้วยนายทหารฝ่ายเสนาธิการทั้ง ๓ เหล่าครบบริบูรณ์
 การจัดการโยกย้ายตำแหน่งนายทหารชั้นผู้ใหญ่โดยย้ายบุคคลที่ไม่ไว้วางใจ เช่น หลวงชำนาญ
 ยุทธศิลป์ ซึ่งนิยมในตัวพระยาทรงฯ ออกไปจากฝ่ายคุมกำลังและตั้งหลวงเกรียงศักดิ์พิชิต เข้า
 มาเป็นผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ ๑ ซึ่งหลวงเกรียงศักดิ์ฯ ก็เป็นเพื่อนสนิทที่หลวงพิบูลฯ ไว
 วางใจได้ รวมทั้งการตั้งกรมเสนาธิการทหารขึ้นก็แสดงให้เห็นว่าหลวงพิบูลฯ ได้สร้างฐาน
 อำนาจทางการเมืองให้กับตนเองอย่างมั่นคงที่สุด โดยคนในฐานะรัฐมนตรีกลาโหมจะสามารถ
 ควบคุมทหารถึง ๓ เหล่าทัพไว้ได้อย่างมีอำนาจเต็มที่

การสร้างแสนยานุภาพทางทหารของ พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม ดังกล่าวเป็นที่หวาด
 หวั่นต่อหนังสือพิมพ์และสมาชิกสภาผู้แทนโดยทั่วไปของไทย ดังนั้น หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จึงมักไม่

^๑ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๑.

^๒ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๑.

กล่าวถึงบทความวิจารณ์หรือคำหิโนโยบายการปรับปรุงกำลังทหารของหลวงพิบูลฯ และผู้แทน
 ราษฎรส่วนใหญ่ในสภาฯ ก็ให้การสนับสนุนนโยบายของหลวงพิบูลฯ ดังกล่าว จะมีก็แต่ผู้แทนเพียง
 ๒ - ๓ คนเท่านั้นที่กล้าขัดขวางและคัดค้านนโยบายของหลวงพิบูลฯ นอกจากนี้การเพิ่มกำลัง
 ทหารอย่างฉับพลันของหลวงพิบูลฯ ก็เป็นที่จับตาของต่างชาติ ดังมีบทความเรื่อง "Siam
 and a Neighbour" ลงใน The Bangkok Times ๒ ๖

"สยามมีกำลังพลรบถึง ๗๐,๐๐๐ คน ในเวลาปรกติ ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนมากพอ
 สำหรับประเทศเล็ก ๆ แต่ในยามสงคราม สยามสามารถระดมพลได้ถึง ๒๕๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐
 คน รวมทั้งมีเครื่องบินรบ ๑๕๐ - ๒๐๐ เครื่อง บวกกับเรือค้ำน้ำหนักจำนวนหนึ่ง ซึ่งประเทศ
 ฝรั่งเศส (ในฐานะเจ้าอาณานิคมอินโดจีน) ควรจะจับตาดูไว้ว่า สยามซึ่งใช้งบประมาณทาง
 ทหารถึง ๑ ใน ๓ ของงบประมาณประเทศและยังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประเทศเยอรมันนี
 ญี่ปุ่น และอิตาลี ได้รับความคิดหุนหลังอะไรบางอย่างในการเพิ่มงบประมาณทางทหารเป็นจำนวน
 มากนี้"

การสร้างอิทธิพลทางการเมืองของหลวงพิบูลสงครามในกรมตำรวจและการตั้งโรงเรียน
 สืบราชการลับ

นอกเหนือจากการเสริมสร้างกำลังทางกองทัพทั้ง ๓ แล้ว หลวงพิบูลฯ ยังได้วาง
 แผนการที่จะควบคุมกรมตำรวจไว้ให้อยู่ในอำนาจอีกด้วย กล่าวคือ ภายหลังที่หลวงพิบูลฯ เป็น
 ผู้นำในการยึดอำนาจการปกครองจากพระยามโนปกรณนิติธาดาแล้ว เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖
 ก็ได้มีคำสั่งจากกระทรวงมหาดไทย ให้ พ.ต.อ.พระยาอนุสรณ์ธรรการ (จาง วัจนะพุกกะ) เข้า
 เป็นอธิบดีกรมตำรวจ ในขณะที่ พ.อ.พระยาพหลฯ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ โดยกรม-
 ตำรวจในสมัยนั้นมีภารกิจสำคัญ คือ รักษาความสงบและความมั่นคงของคณะรัฐบาล โดยวิธีการ

^๑ สถาบันไทยคดีศึกษา, มท.FO.371/21052, The Political Situation in Siam.

^๒ The Bangkok Times, 13 March 1938.

ต่าง ๆ เช่น สอดแนม จับกุมบุคคลที่วิจารณ์ในเรื่องเกี่ยวกับการเมืองโดยเฉพาะ และทาง
รัฐบาลได้ส่ง พ.ต.หลวงอคุลย์เคจรวิสัย ซึ่งเป็นมิตรสนิทของหลวงพิบูลฯ มาเป็นรองอธิบดี-
กรมตำรวจ พร้อมกับแต่งตั้งยศให้เป็นพันตำรวจโท นอกจากนี้ได้มีการโยกย้ายนายทหารจำนวน
มากมายมาเป็นตำรวจ โดยอ้างว่าเพื่อความรวดเร็วและแน่นอนในการหาหลักฐานการสอบสวน
จับกุมผู้ที่คิดจะกบฏ^๑ การมาดำรงตำแหน่งของ พ.ต.หลวงอคุลย์เคจรวิสัย นั้น แท้ที่จริงก็เพื่อ
เข้ามามีอำนาจในการควบคุมกรมตำรวจนั่นเอง เพราะอำนาจในการบังคับบัญชาที่แท้จริงหาได้
อยู่ที่ตัวอธิบดีกรมตำรวจไม่ แต่กลับขึ้นอยู่กับรองอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งหลวงพิบูลฯ ได้ส่งตัวมา
ดำรงตำแหน่ง ดังจะเห็นได้จากการที่อธิบดีกรมตำรวจ ต้องทำบันทึกเสนอต่อรองอธิบดีโดย
ระบุว่า "เสนอรองอธิบดีฯ เพื่อทราบ"^๒

หลังจาก พ.ต.อ.พระยาอนุสรณ์ธรรการ ได้ยื่นใบลาออกจากตำแหน่งอธิบดีกรม-
ตำรวจ ทางกระทรวงมหาดไทยก็ได้แต่งตั้งให้ พ.ต.อ.หลวงอคุลย์เคจรวิสัย รองอธิบดีฯ ขึ้น
ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจแทน ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๕ แล้วต่อมาได้รับแต่งตั้งให้เป็น
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยอีกตำแหน่งหนึ่ง ในวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๐^๓ ส่วน
ตำแหน่งรองอธิบดีฯ จะให้ พ.ท.หลวงชำนาญยุทธศาสตร์ เสนาธิการและผู้บังคับการมณฑลทหาร
บกที่ ๑ นครราชสีมา มารับตำแหน่งแทน แต่ในภายหลังเนื่องจากจะเป็นเพราะเกรงเสียง
ครหานินทาว่าจะแต่งตั้งให้ทหารมาคุมกรมตำรวจ หลวงพิบูลฯ จึงได้ให้ พ.ต.อ.พระพิจารณ์-
พลกิจ ผู้บังคับการตำรวจสันติบาล ซึ่งเป็นนายตำรวจสมัยเดิม เป็นรองอธิบดีกรมตำรวจเมื่อ
วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๔๗๕^๔

^๑ พ.ต.ค.อนันต์ เสนาชั้น, อคร.อันตราย (พระนคร : สำนักพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๑๗),
หน้า ๒๓.

^๒ ไทน้อย (นามแฝง), ประสมการณ์ ๓๔ ปี ระบอบประชาธิปไตย (พระนคร :
แพร่พิทยา, ๒๕๐๕), หน้า ๕.

^๓ สิริวิฑิต หงษ์พานิช, ตำรวจกับการเมืองไทย วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แผนกวิชาปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, ๒๕๑๕, หน้า ๗๕.

^๔ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๕.

^๕ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕.

ในการมาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจของ หลวงอภัยคุณเศรษฐี นั้น ในตอนแรก หลวงอภัยคุณ ดำรงตำแหน่งอยู่ในคณะรัฐมนตรีด้วย ในคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๒ (๒๒ กันยายน ๒๔๗๗ - ๕ สิงหาคม ๒๔๘๐) แต่เนื่องจากหลวงพิบูลฯ คงจะต้องการให้หลวงอภัยคุณ รับผิดชอบ ในกรมตำรวจด้านเดียว เพราะเป็นงานที่หนักและจำเป็นในการที่จะสืบสวนหาบุคคลที่คิดร้าย ต่อรัฐบาล หลวงอภัยคุณ จึงได้ลาออกจากรัฐมนตรี ในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๔๘๐ โดยให้เหตุผลในใบลาว่า "เพื่อประโยชน์แห่งราชการในอันที่ขอปฏิบัติงานในหน้าที่ประจำแต่อย่างเดียว"

การตั้งโรงเรียนสืบราชการลับ

นอกจากการที่หลวงพิบูลฯ ได้ควบคุมกรมตำรวจไว้ได้แล้ว ยังได้จัดตั้งโรงเรียนสืบราชการลับขึ้น เพื่อสืบข่าวความเคลื่อนไหวทั้งภายในและภายนอกประเทศ เกี่ยวกับอันตรายที่จะมีต่อรัฐบาล โดยหลวงพิบูลฯ ได้ตั้ง พ.ต.อ.พระพิจารณ์พลกิจ รองอธิบดีกรมตำรวจ และ พ.ท.หลวงยอดอาวุธ หัวหน้าแผนกที่ ๒ กรมเสนาธิการทหารบก ให้จัดตั้งโรงเรียนสืบราชการลับขึ้น และให้ พ.ต.ประยูร ภมรมนตรี เข้าเป็นอาจารย์ฝึกสอนด้วย โดยได้เปิดการสอนที่วังกรมพระนเรศวรฤทธิ์ (บ้านมลิวัลย์) แยกหลักสูตรการสอนเรื่องการสืบข่าว เป็นหน้าที่ของ ตำรวจ การสอนหลักสืบสวนตามแผนยุทธศาสตร์ เป็นหน้าที่ของแผนกที่ ๒ กรมเสนาธิการ ส่วนเรื่องเทคนิคการติดต่อสื่อสาร ส่งข่าว การจับข่าวสัมพันธ์ (โคคัลบ) การพรางและปกปิดเป็นหน้าที่ของ พ.ต.ประยูร ภมรมนตรี^๓ นอกจากนี้มีการสอนภาษาเขมร และการฝึกวิชาชีพที่เป็นประโยชน์ เช่น ขับรถรับจ้างขนสินค้า เป็นหมอแผนโบราณ และหมอดู ส่วนการใช้จ่ายเบิกเงินราชการลับ ได้มอบให้ตำรวจรับไปใช้จ่ายตามความจำเป็น

^๑ มนูญ บริสุทธิ์, เรื่องคณะรัฐมนตรี, หน้า ๑๒๕.

^๒ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๐.

^๓ พลโท ประยูร ภมรมนตรี, ชีวิตหาแผ่นดินของข้าพเจ้า, หน้า ๓๕๑ - ๓๕๒.

ได้มีการย้ายนายทหารต่าง ๆ มาเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนสืบราชการลับหลายคน เช่น พ.ต.หลวงตรีภควจรพลา พ.ต.หลวงวิรุช เมื่อได้ดำเนินการสอนไปไคระยะหนึ่งก็ออกปฏิบัติภารกิจสืบสวนบุคคลที่เป็นปรปักษ์คณะรัฐบาล การสืบสวนเป็นไปในลักษณะสันนิษฐานพอมีนายทหารชั้นผู้ใหญ่บังเอิญไปจจรดที่ร้านไกลเคียงกับบุคคลที่ต้องสงสัย ก็จครายงานไว้บ้างก็ยกเมฆสู่ม ๆ ไป เมื่อเอารายงานมาทำแผนสรุปความเคลื่อนไหวของผู้ที่สงสัยจะเป็นปรปักษ์ต่อรัฐบาล ก็ปรากฏว่านายทหารชั้นผู้ใหญ่เป็นกบฏไปทั้งกองทัพ พ.อ.หลวงพิบูลฯ เห็นว่าไม่ได้เรื่องก็เลยสั่งปิดโรงเรียนสืบราชการลับเสียชั่วคราว

การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม

พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม รัฐมนตรีกลาโหม ได้ไต่เต้าขึ้นมาจากนายทหารเล็ก ๆ ที่ไม่มีความสำคัญนัก จากการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และถึบทยานตัวขึ้นจากการเป็นผู้นำในการทำรัฐประหารล้มรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา ในวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖ และได้ทำชื่อเสียงให้ปรากฏแก่ประชาชนทั่วไป โดยการเป็นแม่ทัพกองกำลังผสมในการปราบปรามกบฏบวรเดช จนพ่ายแพ้ไป ต่อมาก็ได้รับตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารบก และได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม โดยมี พ.อ.พระยาพหลฯ เป็นนายกรัฐมนตรี หลวงพิบูลฯ ได้สร้างเสริมฐานอำนาจทางการเมืองของตนให้มั่นคงแข็งแรงมากยิ่งขึ้น โดยปรับปรุงพัฒนากองทัพบก เรือ อากาศให้เจริญก้าวหน้า เพิ่มงบประมาณทางทหารขึ้นในจำนวนสูงกว่าในสมัยที่ผ่านมา ให้ความสำคัญกับการทหารของชาติ โดยถือว่าเป็นทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญที่จะช่วยสร้างให้เกิดอำนาจทางการเมืองขึ้น นอกจากนี้ยังได้ส่งนายทหารคนสนิท และพรรคพวกเข้าทำการควบคุมบังเหียนของกองทัพทั้งสาม และกรมตำรวจไว้ได้แทบทั้งหมด แต่ในขณะที่หลวงพิบูลฯ กำลังเร่งสร้างสมอำนาจทางการเมืองและการเมืองขึ้นเพื่อไต่เต้าขึ้นไปสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย คนต่อจากพระยาพหลฯ นั้น ก็ต้องถูกลอบทำร้ายและ

ถูกลอบสังหารชีวิตจากเหล่าปรปักษ์ทางการเมืองของเขา ดังที่ได้กล่าวโดยละเอียดมาแล้ว
 ในบทก่อน แต่หลวงพิบูลฯ ก็ได้ออกชีวิตมาได้ทุกครั้ง พร้อมกับความหวาดระแวงภัยมีที่คิดมา
 ตลอดเวลา ซึ่งทำให้หลวงพิบูลฯ เริ่มมองกลุ่มปรปักษ์ทางการเมืองที่สำคัญ ๆ ด้วยการรอ
 คอยเวลาที่เหมาะสม อันจะได้นำไปสู่การกวาดล้างฝ่ายต่อต้านเขาต่อไป และขณะที่ฝ่ายปร-
 ปักษ์ทางการเมืองใ้ความพยายามที่จะสังหารชีวิตของเขา หลวงพิบูลฯ ก็คอย ๆ ใต้เท้าขึ้น
 ไปสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอย่างช้า ๆ แต่ความมั่นคง โดยสร้างสมความศรัทธานิยมชมชอบใน
 หมู่ประชาชนให้เพิ่มมากขึ้นจนถึงระดับที่เขาถือว่าเป็นเวลาที่เหมาะสมแล้วที่จะก้าวเข้าไปสู่
 ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากพระยาพหลฯ ได้ ภายหลังจากที่พระยาพหลฯ ขอถอนตัวจาก
 ตำแหน่งหลังจากรัฐบาลไคยบุสสภา จากกรณีการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณซึ่งจะได้
 กล่าวต่อไป สำหรับ พ.อ.หลวงพิบูลฯ นั้น ภายหลังจากที่ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหมแล้ว
 ก็ได้รับการสนับสนุนจากพระยาพหลฯ นายกรัฐมนตรีเป็นอย่างมาก ซึ่งดูเหมือนว่าพระยาพหลฯ
 ก็ได้ให้หลวงพิบูลฯ เริ่มฝึกงานที่จะก้าวเข้ามาแทนตำแหน่งของท่านในเวลาต่อไป ซึ่งมีบาง
 ครั้งเมื่อพระยาพหลฯ เจ็บป่วยหรือลาพักผ่อนก็จะให้หลวงพิบูลฯ เป็นผู้รักษาการแทนตน ดัง
 เชนในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ พระยาพหลฯ นายกรัฐมนตรี ได้ลาหยุดพักผ่อนตั้งแต่วันที่ ๖ - ๒๕
 พฤษภาคม ๒๔๗๙ รวม ๒๐ วัน และคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้รัฐมนตรีกลาโหม
 เป็นผู้รักษาการแทนนายกรัฐมนตรี และตำแหน่งที่นายกรัฐมนตรีดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นนายก
 รัฐมนตรีในระหว่างที่นายกรัฐมนตรีหยุดพักผ่อนครั้งนี้ และในวันที่ ๑๘ ธันวาคม ถึง ๒๓
 มกราคม ๒๔๗๙ ซึ่งพระยาพหลฯ เดินทางไปราชการทางภาคใต้ ก็บระหว่างวันที่ ๒
 กันยายน ถึง ๒ ตุลาคม ๒๔๘๐ ซึ่งพระยาพหลฯ ขอลาพักผ่อนและไปราชการทางจังหวัดภาค
 เหนือ^๑ ต่อมาพระยาพหลฯ ยังได้ลาออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก โดยให้หลวงพิบูลฯ
 เขาคำรงตำแหน่งแทน ดังมีคำสั่งว่า

^๑ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๙.

^๒ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๙.

^๓ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๓, ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๐.

... มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ พ.อ.พระยาพหลา ผู้บัญชาการทหารบกและจเรทั่วไป ซึ่งกราบถวายบังคมลา จากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก เนื่องด้วยร่างกายมีสุขภาพไม่สมบูรณ์พ้นจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ส่วนตำแหน่งจเรทั่วไปคงรับราชการสนองพระเดชพระคุณต่อไป และให้ พ.อ.หลวงพิบูลา รองผู้บัญชาการทหารบก เป็นผู้บัญชาการทหารบก สอนพระเดชพระคุณต่อไป ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ ๔ มกราคม ๒๔๘๑ นี้เป็นต้นไป

นอกจากตำแหน่งหน้าที่ทางการทหารที่หลวงพิบูลา ได้รับแล้ว ในทางกิจการพลเรือนหลวงพิบูลา ก็ได้เข้าดำรงตำแหน่งอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แทน คร.เอลิส อธิการบดีคนก่อนที่หลุดเกล้าฯ ถวายใบลาออกจากหน้าที่ และหลวงพิบูลา ได้เข้าไปดำรงตำแหน่งอธิการบดีจุฬาฯ ในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๗๕^๒ ทั้งนี้เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจกับหลวงประดิษฐ์มนูธรรม ที่ดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในขณะนั้น^๓ ที่เป็นดังนี้เพราะ ในขณะดังกล่าวหลวงพิบูลา ได้เริ่มมองเห็นว่าหลวงประดิษฐ์ฯ กำลังจะขึ้นมาแข่งอำนาจในทางการเมืองกับตน นอกเหนือไปจากพระยาทรงสุรเดช ซึ่งไม่ถูกกับหลวงพิบูลา อีกคนหนึ่ง ดังที่ปรากฏในรายงาน เซอร์ โจเซฟ ครอสบี ซึ่งได้รับการบอกเล่าจากหลวงสุรณรงค์ เลขาธิการรัฐมนตรีกลาโหมว่า "หลวงพิบูลา ไม่เคยเป็นมิตร และต้องการกำจัดหลวงประดิษฐ์และพรรคพวกของเขา เพราะหลวงพิบูลา สงสัยว่าหลวงประดิษฐ์ฯ จะเป็นผู้ยุยงให้มีการกระด้างกระเดื่องในกองทัพ โดยกล่าวหาว่าหลวงพิบูลา จะทำตัวเป็นเผด็จการทหาร แต่หลวงพิบูลา ยังพิสูจน์แน่ชัดไม่ได้ว่าหลวงประดิษฐ์ฯ อยู่เบื้องหลังการกระทำดังกล่าว"^๔

^๑ ประกาศกระทรวงกลาโหม, "เรื่องแต่งตั้งผู้บัญชาการทหารบก", ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๕ ภาค ๒, (๑๖ มกราคม ๒๔๘๑), หน้า ๓๓๕๗.

^๒ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับประจำวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕.

^๓ สถาบันไทยคดีศึกษา, มข.FO.371/21053, The Political Situation in Siam.

^๔ สถาบันไทยคดีศึกษา, มข.FO.371/21054, The Political Situation in Siam.

เป็นที่ปรากฏว่า ในขณะที่หลวงพิบูลฯ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหมอยู่นั้น ก็ได้มีประชาชนบางส่วนที่นิยมชมชอบในความเข้มแข็งของหลวงพิบูลฯ เป็นอันมาก และได้ปรารถนาที่จะให้หลวงพิบูลฯ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในกระทรวงอื่น ๆ อีก ดังเช่นกรณีนายถนอม พึ่งสม แพทย์สถานศักดิ์สิทธิ์โฮสเทล จังหวัดปราจีนบุรี กับพ่อค้าคหบดี กำนันผู้ใหญ่บ้าน พร้อมด้วยผู้แทนตำบลในจังหวัดนั้น ได้ทำเรื่องรารวบรวมเรียนไปยัง พ.อ.หลวงพิบูลฯ ขอให้รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรธิการ โดยชาวจังหวัดเห็นว่าหลวงพิบูลฯ เป็นรัฐมนตรีที่เข้มแข็ง ผู้ยืนเรื่อง เชื่อแน่ว่าจักแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชาติและช่วยเหลือชาวกสิกรให้พ้นความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากจังหวัดปราจีนบุรี เกิดอุทกภัยข้าวกล้าของราษฎรถูกแรงพัดให้ไปเสียอากาศานาคั่งคาง แต่หลวงพิบูลฯ ได้ตอบปฏิเสธโดยเขียนจดหมายตอบไปว่า ขอปฏิเสธตำแหน่งรัฐมนตรีดังกล่าว เพราะเหตุว่าตนเป็นทหารจึงมีความรู้สึกมุ่งทางทหารทุกขณะจิตคิด และพึงเล็งความสำคัญของทหารเป็นเอกเทศ และถือว่างานบริหารประเทศบ้านอื่น มีคนที่เหมาะสมแก่กรณียกิจนั้น ๆ ประจำอยู่แล้วด้วยดี

นอกจากชื่อเสียงที่ดีของหลวงพิบูลฯ ซึ่งเป็นที่นิยมชมชอบภายในประเทศแล้ว สำหรับในด้านต่างประเทศก็มีหนังสือพิมพ์ Straits Times แห่งมลายูโคลงบความชมเชยหลวงพิบูลฯ ว่า

"สยามในปัจจุบันคงจะได้ผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ๆ มาเกือบหมดแล้ว และทั้งนี้เกียรติยศส่วนใหญ่ น่าจะได้แก่ท่านรัฐมนตรี ๓ ท่าน คือ หลวงประดิษฐมนูธรรม หลวงพิบูลสงคราม และหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ทั้ง ๓ ท่านนี้ยังหนุ่ม ความสำเร็จที่ท่านได้รับมาเป็นอันมากนี้เป็นชัยชนะของคนหนุ่ม ท่านเหล่านี้เปรียบเสมือนหนึ่งแอนโทนี อีเคิน ๓ ท่านต่างพยายามที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความคึกคักเข้มแข็ง ในวิถีทางเดียวกันกับที่เป็นเครื่องพิสูจน์ความแกร่งกล้าของรัฐมนตรีต่างประเทศอังกฤษ หลวงพิบูลฯ นั้นแตกต่างจากหลวงประดิษฐฯ

^๑ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๘.

^๒ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๘.

อย่างทีทางทหารจะพึงแตกต่างจากนักกฎหมายความ แต่ในปัจจุบันทั้งสองท่านต่างไคลง
ความเห็นสอดคล้องตงกันเป็นอย่างดี ในนโยบายภายหน้าทีสยามจะตงค้ำเนินไปเป็นที่หมาย
กันได้อย่างแน่ชัดว่า ภายในไม่ช้าไม่นานนี้ท่านรัฐมนตรีท่านหนึ่งของสยามคงจะแสดงความคิด
เห็นว่า ถึงเวลาแล้วทีหนังสือพิมพ์ในกรุงเทพฯ จะได้รับเสรีภาพอย่างสมบูรณ์"

ส่วนหนังสือพิมพ์ภายในประเทศไทยก็ไคลงบทความชมเชยหลวงพิบูลฯ เช่นกัน ดัง
เช่นจากบทบรรณาธิการ เรื่อง "อายุ ๕ ปีของสยาม" ของหนังสือพิมพ์ศรีกรุง ลงข้อความว่า^๑

"... โดยเฉพาะประมุขฝ่ายทหารปัจจุบัน คือ พ.อ.หลวงพิบูลฯ ท่านเป็นผู้ทีได้ร่วม
เปลี่ยนแปลงการปกครองมา ท่านมีความปรารถนาอันแรงกล้าทีจะตงการได้เห็นสยามในระ-
บอบประชาธิปไตยค้ำเนินไปสู่จุดความมั่งคั่งสมบูรณ์ และการทีจะนำสยามไปสู่ความสมบูรณ์
ท่านผู้นำของเรา ได้ให้ความรู้สึกวาทะประเทศจะตงยึดมั่นอยู่ในระบอบประชาธิปไตยภายใต้
รัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด และการทีจะรักษาความมั่นคงทีวามนี้ จำเป็นที่ชาติจะตงปลุกความ
สามัคคีให้เกิดมื่ออยู่แก่พลเมืองทั้งประเทศ..."

ในค้ำนต่างประเทศก็ได้มีกรณีทีประเทศอิตาลีได้มอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎ
อิตาเลียชั้นที่ ๑ โดยผู้มอบคือ สมเด็จพระเจ้ากรุงอิตาลีเลีย ให้แก่ พ.อ.หลวงพิบูลฯ และ
พ.อ.หลวงสินธุ์สงครามชัย เสนาธิการทหารเรือ ตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๔๘๐^๒

เหตุการณ์ทางการเมืองก่อนเข้ารับค้ำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ก่อนทีหลวงพิบูลฯ จะเข้ารับค้ำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้นได้มีเหตุการณ์หลายอย่างที
แผ้วทางให้เขาก้าวเข้าสู่ค้ำแหน่งนายกรัฐมนตรีเร็วกวาทค้ำคั่วคือ

^๑ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๐.

^๒ หนังสือพิมพ์ประมวลวัน ฉบับประจำวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๐.

๑. กรณีที่ดินพระคลังข้างที่

กรณีที่ดินพระคลังข้างที่ ซึ่งนายเลียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดอุบลราชธานี ได้ยื่นกระทูถามรัฐบาลถึงสาเหตุที่มีการขายที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้แก่พรรคพวกของบุคคลากร เช่น หลวงยุทธศาสตร์โกศล หลวงพิบูลสงคราม นายวิลาศ โอสถาปนาศรีพระคุณวารณปริชาโวที ฯลฯ ในราคาที่ถูกกว่าปกติ ซึ่งมีผลทำให้รัฐบาลพระยาพหลา ต้องแพ้คดีในสภา และรัฐบาลได้ตัดสินใจยุบสภาผู้แทนฯ เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ใน ๕๐ วันนั้น ทำให้เป็นที่เชื่อกันว่า พ.อ.พระยาพหลา นายกรัฐมนตรีอาจจะตัดสินใจไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไปอีกในสมัยหน้า ด้วยเหตุนี้จึงทำให้งานการโดยทั่วไปคาดการณถึงผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งแทนพระยาพหลา ทั้งนี้เนื่องจากพระยาพหลา ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า สำหรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไป ไม่จำเป็นต้องเป็นคนหนึ่งคนใดในคณะปฏิวัติ โดยพระมหากษัตริย์จะทรงเลือกใครก็ได้ และตามการคาดหมายในทางที่จะเป็นไป ผู้ที่นาจะได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากพระยาพหลา ก็นาจะเป็นผู้ที่มีอาวุโสรองลงไป ซึ่งรวมอยู่ในรัฐบาลเวลานั้น ซึ่งก็หมายถึงหลวงพิบูลา รัฐมนตรีกลาโหมนั่นเอง นอกจากพระยาพหลา จะได้ให้สัมภาษณ์เป็นทำนองสนับสนุนหลวงพิบูลา แล้ว ทางหนังสือพิมพ์ศรีกรุงก็ได้ลงบทความคาดการณ์ถึงผู้ที่มาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ว่า

"คาดว่านายกรัฐมนตรีใหม่หลังกรณีพระคลังข้างที่จะได้แก่พระยาพหลา พระยาทรงฯ หลวงพิบูลา และหลวงประดิษฐา ต่อมาในการประชุมสมาชิกสภาผู้แทนฯ เป็นการภายในและได้ปรึกษาในปัญหาเกี่ยวกับการเลือกหาตัวผู้ที่มาดำรงตำแหน่งนายกฯ ตามความนิยมในทางการเมืองเท่าที่เคยปฏิบัติ ประธานสภาฯ ได้ขอความเห็นเรื่องนี้จากสมาชิกฯ ก่อนที่จะหารือกับกษัตริย์ ซึ่งในเรื่องนี้สมาชิกสภาฯ ได้ให้ความเห็นและเสนอผู้สมัครรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแก่ประธานสภาฯ เพื่อไปหารือกับคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ๒ คน คือ พระยาพหลา กับหลวงพิบูลา"

^๑ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕.

^๒ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๐.

นอกจากนี้ยังมีเสียงสนับสนุนให้หลวงพิบูลฯ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนพระยาพหลฯ จากประชาชนอีกด้วย ดังเช่นได้มีหนังสือของผู้แทนกรรมกรจรวง แท็กซี่ บริษัทปูนซีเมนต์ไทย และกรรมกรมักกะสัน ถึงพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะผู้สำเร็จฯ ขอให้หลวงพิบูลฯ ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนพระยาพหลฯ ถ้าพระยาพหลฯ ไม่ยอมรับตำแหน่งโดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากหลวงพิบูลฯ ได้เคยเห็นอกเห็นใจในการอุปถัมภ์ค่าชู้เหล่ากรรมกรให้อยู่ในฐานะอันดี และเป็นผู้ที่ปราศจากการถือตัว เป็นที่น่าเคารพแก่คนทุกชั้น ซึ่งถ้าได้เป็นนายกรัฐมนตรีก็จะเป็นที่ยินดีแก่เหล่ากรรมกรทั้งหลายยิ่งนัก

แต่สำหรับท่าทีของหลวงพิบูลฯ ต่อตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้น หลวงพิบูลฯ ได้ให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ทุกฉบับที่ได้เชิญให้ไปพบว่าตนเองไม่เต็มใจที่จะไปดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากพระยาพหลฯ โดยให้สาเหตุว่า "ถ้านายกฯ ลาออกก็จะเป็นเหตุวุ่นวาย จึงอยากจะให้ท่านไว้อีก แต่ท่านมิใช่เหล็กไหล ถ้าต้องเผชิญกับงานยุ่ง ๆ ก็ต้องหลบหนีไปทั้งคืน และท่านก็ตั้งใจสละตำแหน่งนี้จริง ๆ ท่านเองเป็นคนยอมสละเลือกเนื้อ ดังที่ได้เห็นมาแต่หลัง หากวิงวอนให้ท่านช่วยต่อไป เจ้าคุณพหลฯ อาจจะไม่ยอมก็ได้ ต่อมาพระยาพหลฯ ก็ให้เหตุผลต่อคณะผู้สำเร็จฯ ว่าร่างกายไม่สมบูรณ์อย่างหนึ่ง และเป็นคนรักระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงอยากให้ลองเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีบ้าง เพื่อให้ราษฎรเห็นจริงในระบอบประชาธิปไตยยิ่งขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้คณะผู้สำเร็จฯ จึงได้เรียกข้าพเจ้าไปในนามที่มีอำนาจไปขอจากนายกฯ ครั้นวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๔๘๐ ตอนเช้าข้าพเจ้าได้ไปหานายกฯ วิงวอนให้ท่านรับ ท่านชี้แจงว่าถ้าหากสภา ประชาชน และพวกผู้ใหญ่เห็นพร้อมกันว่าจะขาดท่านเสียมิได้แล้ว ท่านก็จะตรึงตรองคุกอยู่ในวันเดียวกันพวกข้าพเจ้ามีหลวงประดิษฐฯ หลวงสินธุ์ฯ หลวงชำรงฯ หลวงนฤเบศฯ หลวงชำนาญฯ หลวงโกวิทฯ หลวงอุบลฯ หลวงศุภาฯ ได้ประชุมกันที่ตึกพลเรือนวังปารุสกวัน ไม่มีผู้ใดคัดค้านและเห็นว่าพระยาพหลฯ ควรแก่การเป็นนายกฯ อย่างยิ่ง แต่พระยาพหลฯ เป็นคน

มีว่าจาสัถย์ ท่านพูดว่าต้องการจะออกก็ออก ออก ข้าพเจ้าเคยอยู่ด้วยกันมานาน และรู้นิสัยนี้
โคคี้ ดังนั้นเราคงหาวิธีทางอย่าให้ท่านต้องเสียสัจย์ว่าจา" ส่วนตัวหลวงพิบูลฯ นั้นเห็นว่า
"ถ้าขาดพระยาพหลฯ ไปเสียแล้วก็จะต้องร้องไห้ทีเดียว"

กรณีหลวงพิบูลฯ ยังไม่ต้องการรับตำแหน่งนายกฯ ในครั้งนี้คาดว่า เป็นเพราะหลวง
พิบูลฯ เห็นว่าคนยังไม่มี ความเหมาะสมพอที่จะเข้ารับตำแหน่งที่สำคัญดังกล่าว และถ้าไม่สนับสนุน
ให้พระยาพหลฯ เป็นนายกฯ ต่อไป ตำแหน่งดังกล่าวก็อาจตกอยู่กับ พ.อ.พระยาทรงสุร-
เดช ซึ่งจากการข่าวเสียงในสภาฯ ปรากฏว่าสภาฯ มีเสียงเอนเอียงไปทางพระยาทรงฯ มาก^๒
รวมทั้งได้มีเสียงสนับสนุนจากหนังสือพิมพ์ และจากกลุ่มนายทหารซึ่งเคยเป็นลูกศิษย์พระยาทรงฯ
มาก่อนด้วย ดังนั้นเพื่อป้องกันมิให้พระยาทรงฯ เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกฯ หลวงพิบูลฯ จึง
สนับสนุนให้พระยาพหลฯ ดำรงตำแหน่ง เพื่อเป็นการชดเชยทัพไปก่อนจนกว่าหลวงพิบูลฯ จะมี
ความพร้อมเพียงพอที่จะขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีดังกล่าว

ต่อมาเมื่อพระยาพหลฯ ยอมรับปากจะเข้าเป็นนายกรัฐมนตรีใหม่ สมาชิกสภาประ-
เภทที่ ๒ ก็ได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ ให้พระยาพหลฯ เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป โดยมีพระบรมราช
โองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งในวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๔๘๐^๓ และในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๔๘๐
พระยาพหลฯ ก็ได้ตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่เป็นชุดที่ ๗ โดยมี พ.อ.หลวงพิบูลฯ เป็นรัฐมนตรี
กระทรวงกลาโหมตามเดิม สำหรับตัวรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดใหม่นี้ เซอร์ โจชวย ครอบสี
เอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทย ได้แบ่งกลุ่มรัฐมนตรีเหล่านี้ออกเป็น ๓ พวก ได้
แก่

^๑ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๐

^๒ เสถียร ศกุนโต, ชีวิตทางการเมืองของ พ.อ.พระยาฤทธิอัคเนย์ (พระนคร :
สำนักพิมพ์วิจิตร, ๒๕๑๘), หน้า ๓๓๑.

^๓ มนูญ บริสุทธ์, เรื่องคณะรัฐมนตรี, หน้า ๑๓๐.

พวกหลวงพิบูลา มีหลวงสินธุสงครามชัย หลวงอคุลย์เกษจรังส พระเวษยันตร์รังสฤษดิ์
พระยาอภัยสงคราม พระยาบริรักษ์พิบูลกิจ พระยาวิจารย์จักรกิจ

พวกหลวงประดิษฐ์า มีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ หลวงศุภชลาศัย หลวงโกวิทอภัยวงศ์
หลวงนฤเบศร์มานิต หลวงวิจิตรวาทการ พระสารานุประพันธ์

พวกเป็นกลางมี พระยาพลพลพยุหเสนา พระยาไชยยศสมบัติ และเจ้าพระยาศรี-
ธรรมมาธิเบศร์

๒. กรณีร่างพระราชบัญญัติงบประมาณกับการลาออกของพระยาพหลา จากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ในวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๔๘๑ รัฐบาลพระยาพหลา ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี แดงเพื่อขอความไว้วางใจ จากสภาผู้แทนราษฎร แต่ถูกนายถวิล อุดล สมาชิกสภา จังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวโจมตีร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ว่ามิได้เสนอรายละเอียดรายรับรายจ่ายให้ชัดเจนละเอียด จึงขอให้รัฐบาลเสนอรายละเอียดทั้งรายรับรายจ่ายงบประมาณแผ่นดินนั้นด้วย แต่พระยาพหลา ปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามมติของนายถวิล อุดล โดยอ้างว่าเป็นการเหลือกำลังที่รัฐบาลจะทำตามรายละเอียดเช่นนั้นได้ เมื่อได้เสนอให้ที่ประชุมสภาลงมติว่ารัฐบาลควรจะทำอย่างไร ผลการลงมติปรากฏว่ารัฐบาลเป็นฝ่ายแพ้มติของนายถวิล อุดล ด้วยคะแนน ๕๕ ต่อ ๓๑ พระยาพหลา จึงตัดสินใจยื่นใบลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แต่คณะผู้สำเร็จฯ ไม่ยอมรับใบลาของพระยาพหลา โดยให้เหตุผลว่าบ้านเมืองกำลังอยู่ในสภาวะปั่นป่วน จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๔๘๑^๒

หลังจากสภาผู้แทนราษฎรลงไปอีกครั้งหนึ่ง พระยาพหลา ได้เริ่มเกิดความเบื่อหน่ายชีวิตทางการเมือง โดยพระยาพหลา ได้ร่ำเฝ้าบรรดาหนังสือพิมพ์ทั้งหลายว่าในครั้งนี้จะไม่เป็นนายกฯ อีกต่อไป เพราะพระยาพหลา เห็นดีเห็นชอบกับการตราครุฑงานหนักในตำแหน่งนายกฯ

^๑ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๑/๒๔๘๑ (สมัยสามัญ) สมัยที่ ๒ วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๔๘๑, เรื่องยุบสภาผู้แทนราษฎร.

^๒ พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๘๑, ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๕, ๔ กันยายน ๒๔๘๑, หน้า ๔๐๕.

ต่อไปไม่ไหว และเพื่อให้บังเกิดความเคยชินแก่ความรู้สึกของราษฎร ที่ว่าในระบบประชาธิปไตย การเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีเป็นไปตามธรรมดาและเป็นการถูกต้อง การแสดงเจตนายืนยันที่แน่นอนของพระยาพหลฯ ที่จะไม่กลับเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนี้ ได้รับการสนับสนุนจากหนังสือพิมพ์หลายฉบับที่ลงความเห็นสนับสนุนดังกล่าว รวมทั้งได้คาดการณ์ไว้ด้วยว่า ผู้ที่เหมาะสมจะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อจากพระยาพหลฯ ก็น่าจะได้แก่ พ.อ. หลวงพิบูลสงคราม รัฐมนตรีกลาโหมนั่นเอง ซึ่งมีหนังสือพิมพ์ประมวลวัน^๒ ที่ลงข้อความไว้ว่า

"น่าเชื่อถือได้ว่าความตั้งใจเดิมของพระยาพหลฯ ได้ถึงที่สุดสมปรารถนาแล้วด้วยประการที่ท่านไม่ขอรับตำแหน่งเดิมโดยเค็ดชขาด และสุดท้ายจะมีผู้ใดที่ทดแทนได้ ด้วยเหตุนี้รูปโฉมของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแห่งคณะรัฐบาลชุดใหม่ จึงน่าจะตกอยู่แก่หลวงพิบูลฯ ด้วยเหตุผลที่ทุกคนขอจะตั้งใจไว้ว่า ในระยะเวลาอันใกล้นี้ ท่านผู้นี้ได้เคยปฏิบัติราชการแทนเจ้าคุณพหลฯ ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในคราวที่เจ้าคุณพหลฯ ไกลจากเมืองหรือไปตรวจราชการต่างจังหวัด ด้วยความสามารถเป็นที่เรียบร้อยในราชการทุกแผนก ได้รับผลดีเสมอมา ซึ่งกล่าวโดยปริยายแล้วเสมือน พ.อ. หลวงพิบูลฯ ได้อยู่ในตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีมาก่อน เราได้ทราบว่าเป็นวงการปรึกษาของคณะผู้ก่อการฯ ส่วนมากขณะนี้มีความเห็นชอบที่จะให้ พ.อ. หลวงพิบูลฯ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนเจ้าคุณพหลฯ ต่อไป และด้วยเหตุผลที่เรากล่าวข้างต้นนั่นเอง เป็นฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่สมควรแก่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมากกว่าผู้อื่น ความเห็นชอบในคณะผู้ก่อการฯ ทั้งนี้แม้ว่าจะจะเป็นความเห็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ แต่ก็เป็นที่เข้าใจได้ว่าเป็นเสียงส่วนสำคัญที่ฝ่ายกษัตริย์จะได้รับฟังเพื่อวินิจฉัย"

นอกจากนี้หนังสือพิมพ์เสรีกรุง ยังได้ลงบทความสนับสนุนหลวงพิบูลฯ ว่าเหมาะสมที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีด้วยว่า "ได้ทราบว่าผู้ที่ควรดำรงตำแหน่งนายกฯ นั้น จากเสียงของสมาชิก

^๑ รั้วทอ ศรีเหล็ก Radical, สัมพันธ์กรณีย์ (พระนคร : สำนักพิมพ์ศตวรรษ, ๒๔๘๐), หน้า ๗.

^๒ หนังสือพิมพ์ประมวลวัน ฉบับประจำวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑.

หลายคน รวมทั้งความรู้สึกของประชาชนได้เห็นกันว่า เมื่อเจ้าคุณนายกา ยังไม่ยอมรับเช่นนั้น ผู้ที่สมควรที่สุดคือผู้หนึ่งสมควรแก่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็คือ พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม รัฐมนตรีกลาโหมปัจจุบัน ซึ่งเป็นผู้ที่เคยรักษาการณ์แทนนายกรัฐมนตรีมาแล้วหลายครั้งหลายคราด้วยกัน ด้วยความเรียบร้อยทุกประการ"

การคาดการณ่ว่าหลวงพิบูลฯ จะได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อจากพระยาพหลา นั้นทางสถานเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทย ก็ได้ทำรายงานการเมือง คาดการณผู้ที่จะเป็นนายกฯ ไปยังกระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษว่า

"เป็นที่เชื่อได้ว่าหลวงพิบูลฯ จะเข้ารับตำแหน่งแทนพระยาพหลา ในฐานะนายกรัฐมนตรี แต่ก็ยังจะยึดครองตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหมเอาไว้อีกตำแหน่งหนึ่งด้วย ซึ่งมันจะเป็นการไม่ดีสำหรับประเทศใดก็ตามที่มีประมุขของรัฐบาลดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีกลาโหมด้วยในเวลาเดียวกัน แต่หลวงพิบูลฯ ก็ไม่มีหนทางอื่นที่จะต้องทำดังนี้ เพื่อป้องกันมิให้อำนาจของเขาถูกแย่งไปจากผู้ที่เป็นคู่แข่งในทางการเมืองและการทหาร ท้ายที่สุดมันดูเหมือนว่าทหารจะเข้าครอบครองรัฐบาลใหม่เสียทั้งหมด"

หลังจากพระยาพหลา ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ตามความในมาตรา ๓๕ แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งตราเป็นราชกฤษฎีกา ยุบสภาผู้แทนฯ ลงวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๔๘๑ เพื่อเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๑ ใหม่ ภายใน ๙๐ วัน รัฐบาลรักษาการณ์โดย พ.อ.พระยาพหลา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๘๑ ภายหลังจากการเลือกตั้งเสรีสิ้นสุดลง ซึ่งปรากฏผลว่าผู้แทนราษฎรชุดเก่าเป็นส่วนใหญ่ที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาอีกทำให้พระยาพหลา ปฏิเสธไม่ยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกต่อไป ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนฯ ที่จะเลือกตัวนายกรัฐมนตรีคนใหม่

หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑.

^๒ สถาบันไทยคดีศึกษา, มธ. FO.371/21053, The Political Situation in Siam.

๓. พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม รัฐมนตรีกลาโหมจัดการซ้อมป้องกันภัยทางอากาศ

ก่อนที่สภาผู้แทนฯ จะได้ประชุมปรึกษากันที่จะเลือกควายนายกรัฐมนตรีคนใหม่ พ.อ. หลวงพิบูลฯ รัฐมนตรีกลาโหมก็ได้สั่งการให้มีการซ้อมป้องกันภัยทางอากาศในพระนครเพื่อเป็นการเตรียมตัวไว้สำหรับการสงครามที่อาจเกิดขึ้นได้ การซ้อมป้องกันภัยทางอากาศได้จัดทำขึ้นในวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๑ โดยเริ่มตั้งแต่เวลา ๑๒.๐๐ - ๒๔.๐๐ น. เป็นการซ้อมรบร่วมกันระหว่างทางราชการกับกองทัพอากาศกับชาวพระนคร โดยกองทัพอากาศจะเป็นผู้รายงานผลแห่งการร่วมมือระหว่างหน่วยราชการที่ป้องกันทางภาคพื้นดินกับประธานพระนครและชนบุรี ภัยลูกระเบิดที่ไซ้ทิ้งจากอากาศ มีลูกระเบิดทำลาย เชื้อเพลิง ไอพิช กับศรอากาศ (แห่งเหล็กปลายแหลมโคชนาคินสอสำหรับทำลาย) การซ้อมป้องกันภัยทางอากาศนี้ หลวงพิบูลฯ ได้ให้ประธานร่วมมือด้วย คือ ต้องปฏิบัติตามหลักการ เช่น คองคัมไฟให้มีคสนิท และอยู่ในความสงบเมื่อได้ยินสัญญาณภัยทางอากาศ ทางราชการได้ให้มีการทิ้งระเบิดสมมติเพื่อให้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงที่สุด โดยกองทัพอากาศจะจัดเครื่องบินเป็นข้าศึกสมมติ และจะใช้ลูกระเบิดสมมติแทนลูกระเบิด คือ พลุสีเขียวแทนลูกระเบิดทำลาย พลุสีแดงแทนลูกระเบิดเพลิง และพลุสีเหลืองแทนลูกระเบิดไอพิช หลวงพิบูลฯ ได้มีแถลงการณ์ของกระทรวงกลาโหมขอให้ประธานในพระนครชนบุรี ร่วมกันซ้อมป้องกันภัยทางอากาศครั้งนี้อย่างพร้อมเพรียงกัน ด้วยการอยู่ในความสงบนิ่งเพื่อให้พ้นจากการสังเกตของข้าศึกสมมติ และจะคองคัมไฟมีทุก ๆ บ้าน ส่วนที่กระทรวงกลาโหมจะมีการเปิดสำนักงานไปจนถึงเวลา ๒๔.๐๐ น. ตั้งแต่รัฐมนตรีกลาโหมลงมาจนเสมียนพนักงาน อยู่ประจำสำนักงานทุกตำแหน่งในลักษณะที่เป็นการทำงานทั้งกลางวันและกลางคืน เช่น ในยามสงครามจริง ๆ นอกจากการซ้อมป้องกันภัยในพระนครแล้ว หลวงพิบูลฯ ยังได้จัดให้มีการซ้อมดังกล่าวในจังหวัดอื่น ๆ เช่น ที่จังหวัดสงขลา และลั่วปางอีกด้วย

การดำเนินกิจการของหลวงพิบูลฯ มีผลทำให้เกิดประโยชน์แก่หลวงพิบูลฯ หลายประการ เช่น

- ๑) ทำให้ศัตรูทางการเมืองคร้ามเขส
- ๒) ทำให้ราษฎรทั่วไปเลื่อมใสในตัวของหลวงพิบูลฯ เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้การแสดงแสนยานุภาพทางทหารของหลวงพิบูลฯ ยังทำให้ประชาชนคิดว่า หากแก้อันายกรัฐมนตรีไม่ตกแก่หลวงพิบูลฯ ก็หมายถึงการนองเลือดอย่างไม่ต้องสงสัย

๔. สภาผู้แทนฯ เลือกตัวนายกรัฐมนตรี

หลังการซ่อมป้องกันภัยทางอากาศผ่านไป ในวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๔๘๑ สภาผู้แทนฯ ก็ได้จัดการประชุมเป็นการภายใน เพื่อเลือกตัวนายกรัฐมนตรี การประชุมเป็นไปอย่างเข้มงวด โดยผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประชุมต้องออกจากที่ประชุมไป แม้แต่นักขลุ่ยประจำสภา ที่เคยจกรายงานการประชุมก็ไม่มีสิทธิ์จะเข้าไปร่วมได้^๒ ประธานสภา คือ พระยามานูวราชเสวี ได้ให้สมาชิกสภา ทั้ง ๒ ประเภทหารือกันเป็นการภายในก่อน เพื่อสอบถามความเห็นว่าจะเอาใครเป็นนายกฯ แต่ก่อนการประชุม พ.อ.พระยาพหลฯ ได้ขอพบประธานสภา ก่อนและขอร้องให้แจ้งต่อที่ประชุมว่าท่านไม่ยอมรับตำแหน่งนายกฯ อย่างแน่นอน เพราะมีการป่วยเจ็บเนื่อง^๓ ๓ ดังนั้นประธานสภา จึงขอให้สมาชิกได้เขียนรายชื่อของผู้ที่สมควรจะได้รับตำแหน่งนายกฯ ลงในกระดาษแผ่นเล็ก ซึ่งเมื่อรวบรวมเสร็จก็จะส่งให้ประธานสภา เพื่อทราบ^๔ อันปรากฏว่ามีสมาชิกสภา ได้เสนอรายชื่อของผู้ที่สมควรจะดำรงตำแหน่งดังกล่าว

^๑ สงบบ สุริยินทร์, ประวัตินายกรัฐมนตรีไทย (กรุงเทพฯ : ประจักษ์ การพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๑๐๑.

^๒ จรูญ กุวานนท์, ชีวิตการต่อสู้ของจอมพล ป.พิบูลสงคราม (พระนคร : อักษร-เจริญทัศน์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๔.

^๓ ประเสริฐ ปัทมสุคนธ์, รัฐสภาไทยในรอบ ๔๒ ปี, หน้า ๒๗๔.

^๔ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑.

เป็นจำนวน ๓ - ๔ ชื่อ^๑ ให้แก่ประธานสภา หลังจากประธานสภา ได้ตรวจรวมคะแนน
 คูณแล้วก็ได้ประกาศให้สภา ทราบว่า ผู้สมควรจะได้รับตำแหน่งนายกฯ คือ พ.อ. หลวงพิบูลสง-
 คราม รัฐมนตรีกลาโหม หลังจากนั้นประธานสภา ได้นำผลไปกราบทูลฯ ต่อประธานคณะผู้-
 สำเร็จราชการแทนพระองค์ คือ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ณ วังสวนกุหลาบ ซึ่งในวันต่อ
 มา คือวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ ประธานสภา ก็ได้เสนอชื่อ พ.อ. หลวงพิบูลฯ ให้สภาผู้แทน
 ราษฎรลงมติไว้วางใจ ซึ่งปรากฏผลว่าสภา ลงมติเห็นชอบให้ หลวงพิบูลฯ เป็นนายกรัฐมนตรี
 คนใหม่ ในวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑^๒

อย่างไรก็ดีหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ได้ลงบทความเรื่อง การเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่
 ซึ่งมีใจนองว่า

"การประชุมเลือกตัวนายกฯ เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๔๘๑ เวลา ๑๕.๓๐ น. บุคคล
 ภายนอกไม่สามารถเข้าฟังได้แม้แต่พนักงานขวเลขก็ออกจากรั้วประชุม โหวตลับเลือกตัวนายก
 รัฐมนตรีคนใหม่ มีผู้รู้เห็นแต่เพียงผู้เดียว คือ ประธานสภา ซึ่งประธานสภา จะได้นำความ
 เรื่องนี้ขึ้นหารือคณะผู้สำเร็จราชการต่อไป การปรึกษารั้งนี้ แม้จะเป็นการภายในแต่เท่าที่ทราบ
 บรรดาสมาชิกสภาประเภทที่ ๑ (เลือกตั้ง) ก็เกือบไม่มีใครแสดงความเห็นเลย เพราะเห็นว่าคณะ
 ผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นผู้รับผิดชอบในการปกครองประเทศอยู่ในขณะนี้ ย่อมต้องรับหน้าที่ใน
 การบริหารต่อไปในระยะบเฉพาะกาล ย่อมต้องรับผิดชอบเต็มที่ ก็ยากให้เป็นหน้าที่สมาชิกสภา
 ประเภทที่ ๒ (แต่งตั้ง) ซึ่งโดยมากเป็นผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้แสดงความเห็นในเรื่อง
 นี้ สมาชิกสภา ประเภทที่ ๒ มีหลายคน ซึ่งลุกขึ้นแสดงความเห็นว่า หลวงพิบูลฯ ควรเป็นนายกฯ
 แต่สำหรับคณะโหวตนั้น ประธานสภา รู้คนเดียว"^๓

^๑ The Bangkok Times, 16 December 1938.

^๒ ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๕ ตอนที่ ๘๘ ลงวันที่ ๑
 ธันวาคม ๒๔๘๑, หน้า ๗๐๖.

^๓ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑.

สำหรับความเห็นของ เซอร์ โจชัว ครอบสบี เอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทย มีความเห็นในเรื่องดังกล่าว ตามที่ปรากฏในรายงานการเมืองที่ส่งไปยังกระทรวงการต่างประเทศ อังกฤษว่า "เมื่อปรากฏว่าพระยาพหลฯ ถอนตัวออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สภาฯ ก็ได้มีประชุมลับ เพื่อเลือกตัวนายกฯ คนใหม่ ปรากฏว่าเสียงส่วนใหญ่ตกแก่หลวงพิบูลฯ อันได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายทหาร แต่ได้รับการคัดค้านจากพวกฝ่ายซ้ายในสภาฯ กับพวกหัวเสรีนิยมในสมัยรัฐบาลเก่า และพวกของหลวงประดิษฐมนูธรรม การเลือกหลวงพิบูลฯ นี้ก็เพราะว่าสมาชิกเห็นความเข้มแข็งในกำลังทหารที่สนับสนุนเขา แต่เป็นที่ปรากฏว่า ส่วนใหญ่ของสมาชิกที่มาจากกาเลือกตั้ง งคอกเสียง ในครั้งนี้ ดังนั้นเสียงสนับสนุนของหลวงพิบูลฯ จึงมาจากบรรดาผู้แทนประเภท ๒ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งมา..."

การที่หลวงพิบูลฯ ได้รับการสนับสนุนให้เป็นนายกฯ นอกจากจะได้รับการส่งเสริมจากบรรดาผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองและจากสมาชิกสภาฯ ประเภทแต่งตั้ง ซึ่งหลวงพิบูลฯ มีอิทธิพลครอบงำอยู่แล้ว ยังได้รับการสนับสนุนจากพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในขณะนั้นอีกด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะว่าภายหลังจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงสละราชสมบัติ เนื่องจากความไม่พอพระทัยบางประการเกี่ยวกับรัฐบาลแล้ว ก็ได้มีการแต่งตั้งพวกเชื้อพระวงศ์ให้มาดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ในวงการรัฐบาล โดยรัฐบาลเลือกเอาเจ้าเชื้อพระวงศ์ที่มีหัวไปทางประชาธิปไตย เช่น พระองค์เจ้าวรณไวทยากร วรวรณ พระองค์เจ้าสกล วรณกร และพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา สำหรับพระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ นั้น เคยเป็นเทศาภิบาลเมืองนครปฐมอยู่สมัยก่อน ๒๔๗๕ ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ก็ได้หันมาสนับสนุนคณะราษฎรซึ่งได้ทรงกล่าวที่นครปฐมถึงฐานะทางการเมืองของตนว่า "ถึงแม้ข้าพเจ้าจะเป็นเชื้อพระวงศ์-

^๑ Jayanta Kumar Ray, Portraits of Thai Politics (Orient Longman Ltd., 1972) , P.75. ความเห็นดังกล่าวปรากฏในบันทึกความทรงจำทางการเมืองของ นายทวี บุณยเกตุ ซึ่งบันทึกว่า หลวงพิบูลฯ เป็นผู้มีความสำคัญในการแต่งตั้งสมาชิกสภา ประเภท ๒ ซึ่งเมื่อมีการเลือกตัวนายกรัฐมนตรี สมาชิกพวกนี้ก็ได้ออกชื่อ หลวงพิบูลฯ ทั้งหมด

ก็ตาม แต่อย่าลืมน่าว่าข้าพเจ้าก็เป็นคนไทยเหมือนกัน" พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ ในเวลาต่อมา ได้เป็นประธานผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ รักษาการแทนพระองค์อันหมอดิศล พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ กับพระองค์เจ้าวรรณไฉทยากร วรวรรณ ได้รับการเลื่อนชั้นขึ้นจากเดิม ซึ่งมีชั้นเป็นหม่อมเจ้าชั้นเป็นพระองค์เจ้า เนื่องจากการเข้าร่วมงานกับรัฐบาล^๒ นอกจากนี้ เซอร์โจชยา ครอสบี ยังได้มีความเห็นเกี่ยวกับพระองค์เจ้าอาทิตย์อีกว่า

"เป็นคนทีละโมภและยากจน ไม่มีอำนาจราชศักดิ์ เขาไม่มีความเฉลียวฉลาดหรือมีปัญญาแหลมคม แต่ภายหลังการปฏิวัติ ๒๔๗๕ พระองค์เจ้าอาทิตย์ก็ได้รับตำแหน่งที่สำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน และแสดงตัวเป็นผู้สนับสนุนหลวงประดิษฐมนูธรรม ต่อมาเมื่อเห็นว่าหลวงพิบูลฯ กำลังมีแววจะเป็นผู้นำ พระองค์เจ้าอาทิตย์จึงได้หันไปหาหลวงพิบูลฯ แทน และมันเป็นที่จับขบนิทานกันว่า พระองค์เจ้าอาทิตย์ได้รับการสนับสนุนจากหลวงพิบูลฯ ให้ดำรงตำแหน่งประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์"^๓

สำหรับการคัดค้านการดำรงตำแหน่งนายกฯ ของหลวงพิบูลฯ นั้น ดูเหมือนจะมีหนังสือพิมพ์เพียงฉบับเดียว คือหนังสือพิมพ์ชุมชน ซึ่งมี ร.ท. ณ เณร ศาละลักษณ เป็นบรรณาธิการ ได้ลงข่าวพาดหัวในวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ ว่า สภาฯ ได้ลงคะแนนเลือกนายกรัฐมนตรี โดยลงคะแนนให้แก่พระยาทรงสุรเดช ๑๘ คะแนน ส่วนหลวงพิบูลฯ ได้คะแนน ๕ คะแนน การลงข่าวโดยไม่กล่าวถึงอำนาจหลวงพิบูลฯ ของ ร.ท. ณ เณร ครั้งนั้น มีผลทำให้ในเวลาต่อมา ร.ท. ณ เณร ได้ถูกจับกุมในข้อหาทกฏ และถูกศาลพิเศษตัดสินประหารชีวิตในที่สุด

^๑ The Bangkok Times, 2 July 1932.

^๒ Benjamin A. Batson, The end of the Absolute Monarchy in Siam, Thesis presented to the Graduate School of Cornell University for the degree of Doctor of Philosophy, 1977, p.318.

^๓ สถาบันไทยคดีศึกษา, มธ.FO.371/22215, The Political Situation in Siam.

^๔ สงบ สุริยพันธ์, ประวัตินายกรัฐมนตรีไทย, หน้า ๑๐๒.

การสนับสนุนต่อหลวงพิบูลฯ ภายหลังจากได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

หลังจากหลวงพิบูลฯ ได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่แล้ว ในเวลาต่อมาพระยาพหลฯ อัคริ์คณากรัฐมนตรีก็ไ้กล่าวคำปราศรัยทางวิทยุกระจายเสียงถึงสาเหตุการลาออกจากตำแหน่งว่า

"...เนื่องจากการเปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎรใหม่ และคณะรัฐมนตรีชุดก่อนได้พ้นตำแหน่ง ตามความในรัฐธรรมนูญนั้น ข้าพเจ้าได้เวียนคณะผู้สำเร็จ ว่าด้วยเหตุสุขภาพอนามัยประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งใครจะแสดงวิถีรัฐธรรมนูญให้ประชาชนเข้าใจการผลัดเปลี่ยนกันเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นการธรรมดาตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ข้าพเจ้าจึงขอพระราชทานให้พ้นตำแหน่งนายกฯ ไป ทั้งนี้มิใช่เป็นการละทิ้งการทำงานของบ้านเมืองด้วย พ.อ.หลวงพิบูลฯ ผู้ซึ่งได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ได้ให้ข้าพเจ้าช่วยเหลือในการสอดส่องดูแลสิ่งเกิดในราชการของชาติ ตลอดจนให้คำแนะนำปรึกษาและข้าพเจ้าก็ยินดีช่วยเหลือสนับสนุนคณะรัฐมนตรีใหม่ต่อไป..."^๑

นอกจากนี้ในวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๔๘๑ มุสโสลินี ผู้นำของอิตาลี ก็ได้ส่งโทรเลขแสดงความยินดีมายังหลวงพิบูลฯ ว่า^๒

"ในโอกาสที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ท่านเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดีต่อท่านด้วยความจริงใจอย่างซาบซึ้ง"

มุสโสลินี

ซึ่งหลวงพิบูลฯ ก็ได้ตอบโทรเลขไปว่า

^๑ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑.

^๒ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑.

"ได้รับโทรเลขของท่านแสดงความยินดีด้วยในโอกาสที่ข้าพเจ้าได้รับพระราชทานแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี นั้น ข้าพเจ้าขอสนองตอบแทนความไมตรีจิตของท่านด้วยความซาบซึ้งคู่กัน"

นอกจากนี้แล้ว หนังสือพิมพ์เดอะเอช จากออสเตรเลีย ก็ได้กล่าวถึงหลวงพิบูลา โดย นายแอมโบรส แพรงค์ นักประพันธ์ที่เคยมาอยู่เมืองไทย ว่า

"...ชั่วระยะ ๒ - ๓ ปีมานี้ ได้เกิดมีการไม่สงบขึ้นในอาณาจักร ทั้งนี้เนื่องจากคนหนุ่มผู้ก่อการ มีความถ่อมตัวจนเกินไปไม่ไว้วางใจตนเองที่จะเข้าควบคุมการงานของประเทศ จึงมอบหมายหน้าที่ราชการสำคัญ ๆ แก่เพื่อนร่วมงานที่มีอาวุโสเป็นผู้ดำเนินงาน แต่เขษุมบุรุษเหล่านั้นไม่มีศิลปะในการปกครอง บางครั้งได้ดำเนินไปเกินขอบเขต จึงเกิดการโต้แย้งกันในระหว่างคณะ และเกือบจะนำมาซึ่งความพินาศของศึกกลางเมืองมามากกว่าหนึ่งครั้งแล้ว แต่รัฐบาลปัจจุบันก็ได้ซัดเสียได้ และอันตรายที่จะมีต่อไปของการปฏิวัติก็ค่อย ๆ กลบกลายเป็นหนทางนำมาสู่อำนาจอันสูงสุด และซึ่งจะคลาดแคล้วไปมิได้ของผู้ที่มีกำลังใจอันเข้มแข็งที่สุดในประเทศไทย คือ ๑พณา หลวงพิบูลสงคราม

หลวงพิบูลา เป็นนักרבอันเคร่งครัดคือวินัย สำเร็จการศึกษาวิชาพลเรือนและทหารในฝรั่งเศส นอกจากเป็นทหารแล้ว หลวงพิบูลา ยังเป็นนักศึกษที่สนใจในประวัติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ ทั้งมีความสามารถในการจัดระเบียบอย่างเยี่ยมด้วย หลวงพิบูลา คงจะดำรงตำแหน่งหน้าที่สูงส่งขึ้นไปจนกว่าชีวิตของท่านจะหาไม่ หรือตราบเท่าสุขภาพของท่านจะอำนวยสิ่งที่ทำให้ท่านเป็นผู้นำที่ประธาณนิยม คือ ท่านเป็นผู้ที่เกิดในตระกูลสามัญ ท่านเคยประสบความขมขื่นของความยากจน และได้เคยลิ้มรสความหวานของความมั่งคั่ง ท่านจึงมีความรู้ในความตื้นลึกหนาบางของบุคคลทุกชั้น มีความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะช่วยให้พ้นความแรนแค้น..."

จึงเป็นอันว่า พ.อ.หลวงพิบูลฯ ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คนที่ ๓ ของประเทศไทย โดยสมบูรณ โดยที่มีทั้งเสียงสนับสนุนจากพรรคพวกและเสียงที่คัดค้านจากบรรดาปรปักษ์ ด้วยเหตุนี้เมื่อหลวงพิบูลฯ ได้มีอำนาจอยู่ในมืออันสมบูรณเขาก็ได้เริ่มกวาดล้างปรปักษ์ทางการเมือง ฝ่ายตรงกันข้ามเป็นครั้งใหญ่ ซึ่งจะได้กล่าวในบทต่อไป.